БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряг-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 255 (8475)
ОКТЯБРИИН 27
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Коммунистнууд ба комсомолшууд! КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө, СССР дотор коммунизм байгуулхын түлөө бүгэдэарадай тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябагты!

Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряануудһаа

КОММУНИСТНУУД, КОМСОМОЛШУУД!

Мал ажал дээрэ олоороо ошожо хүдэлэгты

Социалистическэ промышленностиие эрид шууд хүгжөөһэнэй үндэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахые улам саашадань дэбжээхэ тушаа парти, правительствын хараа шугамые зангинаар бэелүүлэн, манай ороной малшад айхабтар ехэ амжалта туйлаа. Энээнһээ урда тээ түүхэдэ гэзгдөөгүй үргэн нэлэнхы шэнэ газар һүүлэй жэлнүүдтэ элдүүрилэн шаглагдажа, хэды ехэ, нэмэри талха талхан абтаа гээшэб! Хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые, тэрэ тоодо мал ажалые хүгжөөхэ гол үндэһэ һууринь болохо таряа талханай элбэгжэхэ тудам артель, колхозуудаймнай адуу мал олошорно, ашаг шэмэнь дэлгэрнэ. Тэрээнһээ уламжалан түрэл партимнай шэнэ ехэ зорилго—мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ зорилго совет арадай үмэнэ табиба.

Партиин зааһан арюун һайхан алдарта замаар алхалан ябадаг манай совет хүнүүд энэ уряае үшөө ехэ баяр баясхалантайгаар угтаад, ажал хэрэгээ улам һайнаар эмхидхэн ябуулжа, хүндэтэ зорилгоёо бэелүүлэн, хам оролсонхой. Манайшье республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгтэ хубитаяа оруулхын түлөө шууд шангаар тэмсэн, таряан, мал ажалай продуктнуудые яһала ехээр абажа байна. Тиин гүрэндэ таряа, һү, нооһо, тушааха, худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэбэ. Энэ хадаа республикын ажалшадай һайндэрһөө бариһан эрхим бэлэгүүдэй нэгэниинь болоно. Мүнөө жэлдэ имагтал малай ашаг шэмэнь дээшэлээ бэшэ, мүн олон колхозуудта тоогоошье олошорһон байна. Хэдэ хэдэн колхозууд хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ, эртэ түрүүлдэг болоһоной ашаар хурьгадаа гарзагүйгөөр ондо оруулна. Тиигэжэ хонид яһала олон боложо, үдэжэ байна. Мүн эбэртэ бодо малай үүлтэр һайжарна.

Туйлагдаһан эдэ бүхы амжалтада манай коммунистнууд, комсомолшуудай үүргэнь тон ехэ. Һүүлэй үедэ колхоз, совхозуудай фермэ, гүүртэ, отарануудта һайн дураараа ошожо хүдэлһэн коммунистнууд, комсомолшуудай тоо улам олошорно байна. Тэдэнэй дунда һаалишад олоһон комсомол хүбүүдшье бии. Бичурын совхозһоо Цыден, Жаргал Цыбикжаповуудые, Сэлэнгэһээ Цыденовые, Яруунаһаа Дылыковые, мүн ондоошье һаалишад хүбүүдые нэрлэжэ болохо. Эдэ залуушуул эрэнһээшье дутуугүйгөөр ажаллана. Дээрэ нэрлэгдэгшэ Бичурын совхозой залуу һаалишан Цыден Цыбикжапов энэ оной 9 һарын турша соо үнеэн бүриһөө 2401 литр һү һаажа, тэндэхи һаалишадаа булиба. Энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозуудта 10-хи класс дүүргэһэн залуушуул олоороо ошоод, һайн дураараа малай фермэ, гүүртэнүүдтэ ажаллажа байна. Улан-Удын нэгэдэхи интернат-һургуулиин 10-хи класс дүүргэгшэд Хориин совхоздо ошоһониинь мэдээжэ. Тэдэнэрэй олонхидынь һаалишад, мал адуушад болоод, һайнаар хүдэлжэ байнхай. Тэндэ Л. Генинова Т. Радаева хоёр хони һайнаар харуулжа, олондо хүндэтэй болобо. Мал ажал дээрэ залуу нүхэдэй зонг түгэлдэрөөр ажаллажа байһан жэшээ аймаг бүхэнһөө олоор харуулжа боломоор.

Мал ажалай хүдэлмэриин онол аргые шудалжа, шэнэ мэргэжэл олохо хэрэгтэнь комсомол залуушуулда хэн туһалнаб, тэдэниие хэн зоригжуулан ударидаиаб? Түбхын түрүүндэ аха нүхэдынь—коммунистнууд. Хүдөө ажахые эрид хүгжөөн дэбжээхэ зорилго партиингаа табяад байхада, хамагай түрүүндэ коммунистнууд хам оролсожо, мал ажалда хүдэлхые хүсэһэн байна, мүнөөшье хүсэһөөр. Тиигэжэ республикын колхоз, совхоз бүхэнэй фермэ, гүүртэнүүдэй булгандань шахуу олон коммунистнууд ошоод, жэшээ харуулан ажаллана. Кяхтын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гахайн фермые даагша коммунист М. Фасхуддинов энэ ажалда ороһонһоо хойшо нилээд ехэ оролдолго гаргажа, урдань гээгдэнги байһан энэ фермые түрүү зэргэдэ гаргаа. Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой һаяын һаалишан коммунистка Амоголоновае хэн мэдэхэгүйб, тэрэнэй ажал тухай хэн дуулаагүйб! Мүнөөшье жэлэй юһэн һара соо энэ эрхим коммунистка үнеэн бүриһөө 3420 литр һү һаажа, түрүү һууриян улам бэхижүүлһээр ха юм.

Агууехэ Октябриин алдарта ойн дүтэлжэ байһан энэ үедэ коммунистнууд, комсомолшууд-малшадайнгаа амжалта, илалта тухай дуулахадаа баярлахын ехээр баясажа, омогорхохо ёһоороо омогорхонобди. Партиин уряада харюу болгон мал ажалда хүдэлхэеэ ошоһон түрүүшүүлһээ жэшээ абажа, фермэ, гүүртэнүүдтэ ошожо ажаллаха гээшэ коммунистнууд, комсомолшуудай нэрэ түрын хэрэг мүн. Мүнөө үедэ малай үбэлжэлгэ эхилжэ байна. Тэрээндэ бэлэдхэлые шалгахада зарим нютагуудта үшөөл задагай зайдан байһаар. Мүн үбэлэй үедэ фермэ, отарануудта хүдэлхэ хүнүүдшье дутуу байна. Иимэ ушарта коммунистнууд, комсомолшууд һанаа амараар хандахагүй байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ тэдэнэр өөһэдөө фермэнүүдтэ ошожо, тэндэхи ажал хүдэлмэриие гуримшуулха, үбэлжэлгые гарзагүйгөөр үнгэргэхэ, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ тушаа эртээнһээ хэмжээ абалсаха ёһотой. Манай партиин, комсомолой түлөөлэгшэдэй байһан фермэ, отарануудта малшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдаха, социалистическэ мүрысөөн бодотоор эмхидхэгдэхэ аргатай болохо байна.

Аймагуудтахи партийна, комсомольско органууд, колхоз, совхозуудай партийна, комсомольско эхин организацинууд коммунистнууд, комсомолшуудые фермэ, гүүртэнүүдтэ бури олоор эльгээхын түлөө оролдохо ёһотой.

— **Коммунистнууд, комсомолшууд! КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө, СССР дотор коммунизм байгуулхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябагты!**—гэжэ Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряанууд соо хэлэгдэнэ. Энэ гайхамшагта Уряада харюу болгон манай коммунистнууд, комсомолшууд республикынгаа хүдөө ажалай гол һалбари болохо мал ажалда олоороо ошожо, түрүү зэргэдэ ябаха байһандань найдагдана.

Нобшорһоор байтараа дээрээ ортошобо

Ториин аймагай олохон колхозууд малайнгаа үбэлжэлгые эмхигүйгөөр эхилбэ

Малшад гол түлэб үбэлжөөндөө буунхай, малаа ондо оруулха хүдэлмэриие эхилһэн тэмдэгтэй. Зарим гүүртэ, отаранууд дээгүүр жэжэ, тамир муутай мал байлгагдажа нэмэлтэ тэжээл эдюулэгдэжэ захалаа. Ороһон саһан ара газарта хүсэд хайланагүй. Тиимэһээ бэлшээри дээрэ саһатайхан боложо, мүн солоомо, зелёнко бага зэргэ дарагдаһан байна.

Ториин аймагай колхозууд малай үнгэрэгшэ үбэлжэлгые һайнаар үнгэргөө гэхын аргагүй. 1956 оной октябрьһаа эхилээд, байгша оной июниин 1 хүрэтэр олон тоото үхэр, хони, гахай гарзалуулһан байгаа. Энэ хадаа колхозуудта ехэхэн хохидол болоно бшуу.

Тиигэбэшье мүнөө жэлдэ аймагай колхозууд үбэлжэлгые аргагүй муугаар угтажа байна. Эндэхи колхозууд үбһэ абаха түсэбөө арайхан 65,4 процент дүүргээ. Тэрэнь нёдондонойхиһоо 2345 тонноор бага болоно. Тэрэ мүртөө үбһэ хуряалгын үедэ хура бороо элбэг байжа, тэжээл шанар муутайгаар бэлдэгдээ, үбһэн хаpалаа, гутаа. Энэ байдалые Ториин колхозууд, МТС болон аймагай хүтэлбэрилэгшэд мэдэнгүй һууна гэхын аргагүй. Тииһээ тиитэр эндэхи колхозууд байһан арга боломжоёо хүсэд хэрэглэнгүй, солоомо, зелёнкоёо һайса суглуулангүй, тэжээлээ хайша хэрэгээр гаргашалжа захалаа.

Жэшээнь, Үлэгшэнэй «Красный Октябрь» колхозой (түрүүлэгшэнь нүхэр Дашиев) хоёрдохи комплексно бригадын гүүртэ, отаранууд газаагаа үбһэ, солоомо үгы шахуу һуунад. Тэрэниие суглуулха хүдэлмэридэ табигдаһан тракторнуудынь биратай юумэ хэнэгүй. «Саһан оробо» гээд хэдэн үдэрөөр миил байһан баримта бии. Гэхэтэй хамта, суглуулагдаһан солоомые зөөхэ хүдэлмэри һая болотор эмхидхэгдээдүй байба. Тэндэхи колхознигууд болон механизаторнуудые колхозой комплексно бригадын бригадир нүхэр Шелкунов конторо соогоо суглуулаад, хэнэй хаана ошохо, юу хэхэ тухай хахад үдэр болотор хөөрэлдэнэ.

Бригадын зелёнко хуряагдаагүй хэбтэһэн зангаараа. Тэрэниие суглуулха хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй. Саһанай ороһонһоо хойшо мал зелёнко болон солоомо дээрэ сугларжа, эдинэ, хорооно, гэшхэнэ гэжэ колхознигууд гомдоно. Иимэ баримтанууд Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Доржиев) үзэгдэнэ. Эдэ хоёр колхозууд үбһэ абаха түсэбөө арайхан 50-аад процент дүүргэһэн байха юм. Тиимэһээ тэрэ шэмэтэ солоомо, зелёнкоёо заашье гээн, үрингүй суглуулжа абаха уялгатай байгаа. Харин тиитэр поли дээрэһээ хубиингаа малда солоомо зөөжэ байһан баримта Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо үзэгдэһэн байна. Гадна, тэрэ колхозой гүүртэ дээгүүр ябахада колхозойнгоо тугал буруу бэлшээридэ гаргаад, малшад хубиингаа малые газаагаа барижа, колхозой үбһэ, зелёнкоор эдеэлүүлжэ байһан ябадал тэндэ ушарна.

Гэхэтэй хамта, малай байра, хашаа хорой ябаһан лэ гүүртэ, отаранууд дээгүүр задагай. Ториин колхозууд, тусхайлан хэлэхэдэ, «Красный Октябрь», Свердловой, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд малайнгаа байра сагай хубааряар жэншэдгүүлэнгүй заһажа, бэлэн болгожо байдаггүй, үбэлэй ойротохолоор һандагай һүүхэ табижа, тэдэнээ үбэлдэ ёһын тулада бэлдэдэг, заһаһан, дулаалһан оро хадхадаг заншалтай.

Мүнөө малай үбэлжөөндөө орошоод байхада тэдэнэй байра дулаалан, заһангүй байхын аргагүй. Дээрээ ортоһон тэдэ колхозууд тус хүдэлмэриие хаа хаанагүй эхилһэн черэтэй болобошье, дутуу юумэн олон, хүшэр хүдэлмэринүүд ехэ байна.

Алцагай колхозой Очир-дабаанай һаамхай үнеэдэй гүүртын малай байра багадаха байһан дээрэһээнь ондоо тээһээ хуушан байра асаржа залгаха зэргэтэй байгаа. Мүн Цыден Чагдуровай даадаг отарада урдань 230-аад хонин үбэлжэдэг байһан аад, мүнөө үбэл тэндэ 390-ээд хонин ондо орохо болоод байха юм. Теэд байрань бага зангаараа. Эдэ хоёр байрые үргэдхэхэ хүдэлмэри эхилээдүй байһаар. Энэ колхозой Хотогор гэжэ газарта үүлтэртэ үнеэдэйнь гүүртэ дээрэ тэжээл бэлэдхэхэ кухни баригдаа. Гэбэшье, тэндэхи байранууд үшөөл бэлэн болгогдоодүй байна. Үнеэдэйнь байрын хахадтань шахуу шала дэбдигдэхэ болон бусад түхеэрэлгэ хэгдэхэ байгаа. Зарим сонхо шагаабариинь шэл тэһэрхэй. Теэд хэгдэжэ байһан хүдэлмэри харагданагүй.

Армагайнь гүүртэ дээрэ ерэхэдэ, тэндэ һаалиин хоёр гүүртэ үбэлжэхөөр буунхай. Теэд хоюуланайнь байра үшөө бэлэн болоодүй, заһаха юумэн ехэ. Хэды тиимэ болобошье, колхозой комплексно бригадын бригадир Александр Дунаев, тэрэнэй туһалагша Степан Казанцев гэгшэд барилга, заһабари дээрэ табигдаһан хүнүүдэй хүдэлмэриие хүтэлбэрилхын орондо, тэндэ хүдэлжэ байһан 9 хүниие хоёр-гурбан үдэрөөр хүлеэлгээд, архидашоо.

«Красный Октябрь» колхоз 10 гүүртэ эбэртэ бодо мал, 14 отара хони үбэлжүүлхэ байгаад, баһал байрануудынь хүсэд бэлэн болгоодүй. Жэшээлхэдэ, Харасай гэжэ газарта байдаг һаалиин үнеэдэй байра хушалтагүй, доторхинь сэбэрлэгдээдүй байха юм. Гадна, тэндэ хонидой шэнэ отара бии болгогдоо. Тэрэ отарын хонид декабрь һарада хурьгалуулагдахаар хүлеэгдэжэ байһан аад, хурьгадайнь байра түхеэрэгдээгүй байһаар. Иимэрхүү баримта бусадшье колхозуудта бии.

Малшадай байра заһаха, түхеэрэхэ, сагаадаха, мүн тугал, хурьганай байра сэбэрлэхэ, сагаадаха хүдэлмэри эхилээтүй байһан баримтанууд ябаһан лэ газарта дайралдана.

Тэжээл буйлуулжа, шэмэ оруулжа малда эдюулхэ гээшэ илангаяа энэ жэлдэ тон шухала. «Красный Октябрь», Свердловой нэрэмжэтэ колхозуудта, мүн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Хотогорой гүүртэһээ бэшэндэ малай тэжээл буйлуулха кормозапарник, соломорезкэ, дробилка гэхэ мэтэ үгы. Энээн тухай МТС-эй мэргэжэлтэд эртээнһээ анхарал хандуулха ёһотой байна. Тэрэшэлэн солоомые извёсткын сайдамаар дэбтээжэ, уралтуулха түхеэрэлгэнүүд хэгдэнэгүй.

Эдэ бүгэдэ дутагдалнуудые зайсуулха тушаа ойрын үдэрнүүдтэ хамаг хүсэеэ элсүүлхэ гээшэ түрүүшын зорилго болоно. Гэбэшье колхозойнгоо ажахын гол һалбари—мал ажалай хуби заяае шиидхэхэ үеын ороод байхада Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд хэдэн арбаадаараа агнуурида гарахаа байна. Агнуурида гарагшадай хүсые малай байра заһабарилгада хэрэглээ хада ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байгаа.

Ойрын үдэрнүүдтэ малай байрануудые ёһотой һайнаар бэлэн болгожо шадаагүй һаа үбэлжэлгые үнгэргэлгэдэ бэрхэшээл тохёолдожо болохонь холо бэшэ гэжэ тэдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд мэдэхэ зэргэтэй.

Н. Цыбенов, манай корреспондент.

БҮМБЭРСЭГ ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОН ДАБШАГША ХЭМЭЛ ОДОНОЙ ЯБАДАЛ ТУХАЙ

Хэмэл одон октябриин 26-най үглөөнэй 6 часта дэлхэйе 319 дахин тойрожо, 13 миллион 850 мянган километр шахуу дабшаа.

Ракетэ-һомон хэмэл одонһоо 11 мянга 700 километрээр гээгдэжэ ябана. Энэ һомон 13 миллион 882 километр дабшаа.

Ракетэ-һомон октябриин 26-най үдэшэлэн хэмэл одые хүсэжэ гараад, 9940 километр зайтайгаар дабшаха байна. Тиихэдээ энэ һомон хэмэл одонһоо 5,4 градусаар баруугаар дабшаха юм.

37-дохи том хэблэгдэн гараба

В. И. Ленинэй зохёолнуудай 37-дохи том (дүрбэдэхи хэблэл) хэблэгдэн гараба. Энэ номые КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институт бэлэдхээ.

1893—1922 онуудта В. И. Ленинэй түрэлхидтөө эльгээһэн бэшэг, телеграмманууд 37-дохи томдо оруулагданхай. В. И. Ленинэй бэшэһэн 274 бэшэг энэ ном дотор оруулагдаа. 11 бэшэгынь түрүүшынхеэ хэблэгдэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй экономическа комиссида

Экономическа комиссиин заседани һаяшаг болоо.

Экономическа комисси хэдэ хэдэн дурадхалнууд болон һайшаалнуудые зүбшэн хэлсээ. 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ холын хараанай түсэб зохёоходонь дээрэ дурсагдаһан дурадхалнууд болон һайшаалнууд хараада абтаха байна.

Экономическа комиссида комиссиин 22 гэшүүд хабаадалсаа. Тэдэнэр союзна бүхы республикануудые түлөөлнэ.

Техническэ училищинуудта һурагшадые абана

Ноябриин 1-һээ эхилжэ ороноймнай техническэ училищинуудта занятинууд эхилхэнь. Дунда эрдэмтэй болоһон 60 мянга гаран хүбүүд, басагад һургуулинуудта абтахаар хараалагданхай.

Училищинуудта һураха болзор 10 һараар, жэл хахадаар, хоёр жэлээр тодорхойлогдонхой. Эдэ училищинуудта 300 гаран янзын мэргэжэлтэд, тэрэ тоодо телевизионно аппаратурын радиомеханигууд, станогуудые, машинанууд болон автомадуудые тодхогшод, комбайнуудай машинистнууд, механигууд, электрын, газай хүсөөр гагнуур хэгшэд болон бусад бэлэдхэгдэхэ байна.

(ТАСС).

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

СССР-эй Министрнүүдэй Совет ажалшадай гуйлтые хараадаа абажа, 1957 оной ноябриин 10-най амаралтын үдэрые ноябриин 9-дэ, субботодо болгохо гэжэ тогтоогоо.

Олон үхибүүтэй эхэнүүдтэ „Эхэ герой“ гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1957 оной октябриин 24-нэй гаргаһан Указай ёһоор, арба, арбаһаа дээшэ үхибүү түрэжэ хүмүүжүүлһэн, Бурят-Монголой АССР-эй доторхи иимэ эхэнүүдтэ «Эхэ герой» гэһэн орден, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамотануудые барюулгатайгаар «Эхэ герой» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо:

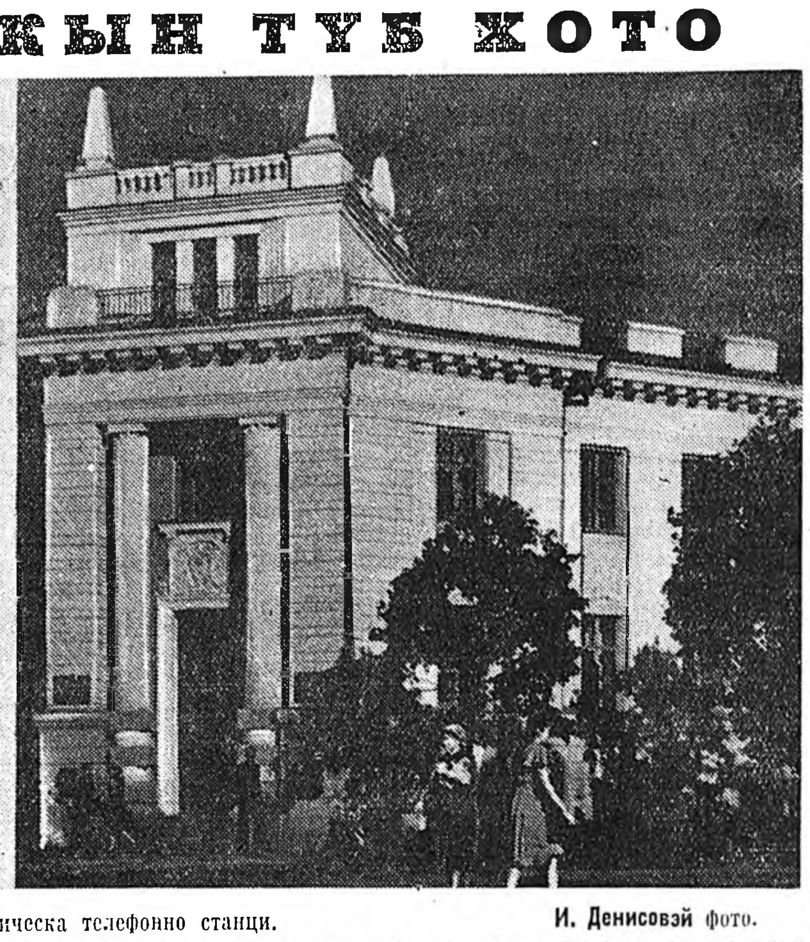
1. **Бобрюк** Елизавета Григорьевнада—Прибайкальска аймагай гэрэй эзэн эхэнэртэ.
2. **Емельянова** Варвара Андреевнада—Баунтын аймагай Шипишка тосхоной гэрэй эзэн эхэнэртэ.
3. **Кубюк** Мария Ивановнада — Заиграйн аймагай Онохой гэжэ хүдэлмэришэнэй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэртэ.
4. **Филонова** Александра Поликарповнада—Кабанскын аймагай Каменск гэжэ хүдэлмэришэнэй тосхоной гэрэй эзэн эхэнэртэ.
5. **Цыденова** Дыжит Содномовнада—Яруунын аймагай Тэлэмбэ тосхоной гэрэй эзэн эхэнэртэ.
6. **Ярова** Анна Яковлевнада—Бабушкин городой гэрэй эзэн эхэнэртэ.

(ТАСС).

Урган хубилнал Улан-Удэмнай

МАНАЙ РЕСПУБЛИКЫН ТҮБ ХОТО

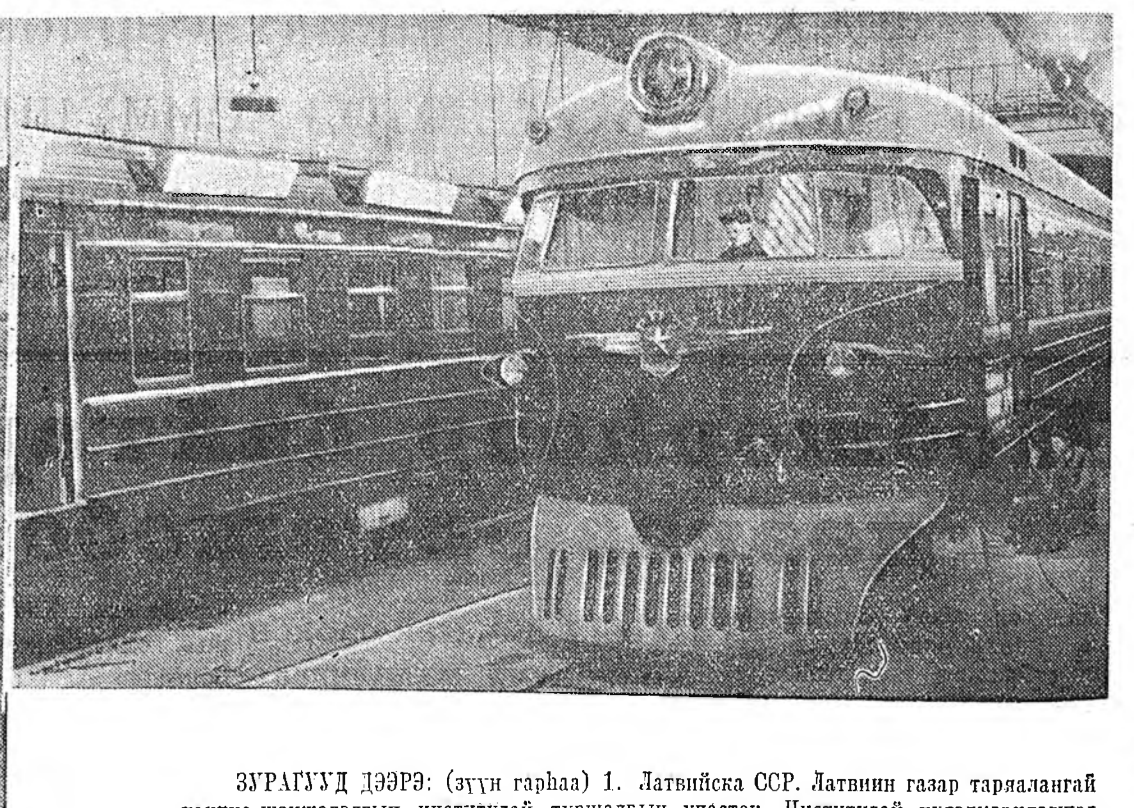

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) 1. Соведүүдэй нэгэдэхи байшан. 2. Автоматическа телефонно станци.

И. Денисовэй фото.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа) 1. Латвийска ССР. Латвиин газар тарялангай научно-шэнжэлэлгын институдай туршалгын участок. Институдай хүдэлмэрилэгшэд А. Т. Миллер, Л. К. Икауниеце гэгшэд хүдөө ажахын ургамалнуудта радиоактивна элементнүүдые хэрэглэхэ туршалга хэнэ. 2. Вагон бүтээдэг Рижскэ заводой коллектив Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойе хүндэтэйгөөр угтахын түлөө мүрысэжэ, графигаа уридшалан дүүргэнэ. Энэ заводто таатай зохид түхеэрэлгэнүүдтэй «ЭР-1» маркын шэнэ электро-поезднууд бүтээн гаргагдажа байна.

Вагон хабсаргадаг цех эндэ харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

МҮРЫСӨӨНЭЙ АШААР

Зүүн Сибириин түмэр замай дүрбэдэхи отделениин хүдэлмэришэд үбэлдэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулжа байна. Отделениин предприяти бүхэнэй коллективүүд Октябриин hайндэр болотор үбэлдэ бэлэдхэлые сүм дүүргэхын түлөө өөhэд хоорондоо мүрысэнэ.

13-дахи дистанциин түмэрзамшад гурбадахи квартал соо түмэр зам заhабарилха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа. Тус дистанциин хүдэлмэришэд өөhэдынгөө участок дээрэ заhабарилгын хүдэлмэри hайнаар хээ гэжэ hаяхан үнгэргэгдэhэн шалгалта тодоруулаа. Замай мастер нүхэр Яковлев заhабарилга дээрэ түрүү арга хэрэглэн, ехэхэн мүнгэ зөөри арьбалhан байна. Тэрэшэлэн бригадирнууд нүхэд Николаев, Голубенко гэгшэд хүйтэн болохоhоо урид түмэр замай линидэ элhэхайр адхаха, үмхирhэн шпалануудые hэлгэхэ хүдэлмэриие болзорhоонь урид дүүргэhэн байна.

Үнгэрэгшэ сентябрь hарада 13-дахи дистанциин зам харууhалагшадай ажахын базада отделениин зам харууhалха албанай мастер болон бригадирнуудай техническэ hуралсал эмхидхэгдэжэ, эндэхи хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлтэй танилсуулhан байна. Мүнөө эндэхи зам харууhалагшад Октябриин hайндэртэ бэлэг болгон, үбэлдэ бэлэдхэлэй hүүлшын хүдэлмэриие дүүргэжэ байна.

М. Васильев.

Загаhашад үбэлэй агнуурида бэлдэнэ

Кабанскын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз загаhа баридаг түрүү колхозуудай нэгэн юм. Энэ артелиин гэшүүд Агуухэ Октябриингаа 40-дэхи ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэжэ шиидэнхэй. Жэлэй эхинhээ хойшо загаhанай агнуури амжалтатайгаар эрхилжэ, бүри август hарада жэлэй түсэбhөө гадуур 314 центнер загаhа гүрэндэ тушаагаа hэн.

—Байгал далаймнай баялигынь ехэ даа. Оролдолго гаргаал hаа, тэрэ баялигтань хүртэлсэхэл байхабди,—гэжэ колхозой түрүү бригадир Андрей Мадуевич Датханов хөөрэнэ.—«Ябаhан хүн яhа зууха, хэбтэhэн хүн хээли алдаха» гэжэ арад зон зүб хэлсэдэг. Манай бригадынхид жэлэйнгээ түсэб дүүргээбди гээд, hуугаагүй. 217,5 центнер загаhа бариха түсэбтэй аад, 425 центнертэ хүргөөбди. Загаhашаднай олзо доходшье ехээр олоо.

Тэрэшэлэн, нүхэд Моссоров, Кукшинов, Кузьмин гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг губшууршадай бригаданууд мүн лэ hайнаар хүдэлмэрилбэ. Мүнөө колхозой загаhашад үбэлдэ үргэнөөр бэлдэжэ эхилэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа) бригадир нүхэр Датханов өөрынгөө орлогшо Федоровтой шэнэ губшуур хаража байна.

В. Вэльвер.

БАЙРЫН 417 ШЭНЭ ГЭР

Энэ жэлдэ Бичурын аймагта байрын гэрнүүд, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, малай байранууд олоор баригдаба.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой барилгашад 12 автомашинын багтаамжатай гараж, 1000 толгой хониной байха типовой байра, 95 толгой тугалай байра, зернохранилищи, кормокухни барижа дүүргэhэн байна. Мүн тэдэнэр 500 толгой хониной байра болзорhоонь урид, октябриин hайндэр болотор дүүргэхэ гэжэ оролдожо байна. «Ленинский путь» колхоздо 300 тонный зернохранилищи баригдаба. Мүнөө 1000 толгой хониной типовой байра баригдажа дүүрүүтэй байна.

Мүн аймаг дотор гэр байрын барилга олоор хэгдэнэ. Ждановай нэрэмжэтэ колхоздо байрын 36 шэнэ гэр баригдажа, тэндэ колхознигууд нүүжэ ороо. Мүн Сталинай нэрэмжэтэ (Ново-Сретенка) колхоздо байрын 28 шэнэ гэр баригдаа. XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 142 бүлэ шэнэ гэрнүүдтэ зөөжэ оробо.

Ганса энэ жэлэй туршада аймагай колхозуудта малай ба үйлэдбэриин 29, байрын 417 шэнэ гэр баригдаhан байна.

Агуухэ Октябриин hайндэр болотор үйлэдбэриин 6 барилга, хэдэн арбаад байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана. Иигэжэ аймагай барилгашад Октябриин 40 жэлэй ойн hайндэрые ажалай hайн амжалтаар угтаха гэжэ зоригжонхой.

К. Бобров.

Совет засагай түлөө тэмсэгшэд

НИКОЛАЙ СТЕПАНОВИЧ КАБАШОВ

1905 онhоо КПСС-эй гэшүүн Николай Степанович Кабашов Байгал шадар Совет засаг тогтоохын түлөө ажалшадай хэhэн тэмсэлдэ ехэхэн үүргэ дүүргэhэн юм.

Нүхэр Кабашов 1887 ондо Рязанска губерниин Спасска уездын Ершовко тосхондохи таряашанай бүлэдэ түрэhэн байгаа. Бага балшар наhандаа эсэгэhээ таhараад, эхэтэеэ хамта Савва Морозовой фабрикада хара хүдэлмэришэн боложо орохон байна. 16—17 наhатай Н. С. Кабашов революциин талада орохон хүдэлмэришэдтэй танилсажа, революционно ажал ябуулгаяа эхилээ. Николай Степанович Иваново-Вознесенскдэ болоhон хүдэлмэришэдэй революционно хүдэлөөндэ, 1905 оной ородой түрүүшын революцида хабаадажа, хаанта засагта эсэргүүсэн тэмсэлсэhэн байха юм. Нүхэр Кабашовой хүтэлбэри доро 1905 оной ноябрь hарын hүүлээр Морозовой фабрикада хүдэлмэришэдэй забастовко эмхидхэгдэhэн байгаа.

Тус забастовко эмхидхэhэнэйнгээ түлөө Н. С. Кабашов 1906 оной июльдэ дүрбэн жэлээр сүүдлүүлээ hэн.

1910 оной январьда нүхэр Кабашов Баргажанда ходо байхаар сүлэгдэhэн юм. Н. С. Кабашов эндэ ерээд, политическэ сүлэлгэндэ байhан нүхэд Кальнин, Даненберг, Волгин, Ласман болон бусадтай холбоо барисаатай болоо. Нүхэр Кабашовой гэртэ тэдэнэр үе үе уулзажа, газетын hонинууд тухай хөөрэлдэдэг байба. Тиихэдээ нүхэр Кабашов большевистскэ партиин ленинскэ хараа шугамые баримталдаг байгаа.

1918 оной эхеэр Баргажанда Совет засаг тогтоогдожо, нүхэр Кабашов уездын эдеэ хоолой комиссараар томилогдоо hэн. Тиихэдэ большевистскэ организаци Баргажанда байгуулагдаагүй байhан юм. Нүхэр Кабашов 1918 оной июль hарада 6 хүнhөө бүридүүлжэ, большевистскэ организаци эмхидхэhэн байгаа. Гэбэшье, тэрэ үеэр Дээдэ-Үдэдэ тогтоогдоhон Совет засаг унагаагдажа, засаг захиргаан сагаантанай гарта саг зуура ороод, баргажанайхинай иишэ эльгээhэн документнүүд үгы боложо, тэндэхи большевистскэ партийна организаци баталагдаагүй үлэшөө hэн гэдэг. Зүгөөр, тус партийна организациин Баргажанда, мүн ойро тойроной hуурин газарнуудтахи таряашадай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулламжын ехэ хүдэлмэри ябуулhаниинь мэдээжэ.

Семёновтоной армида алба хэхэеэ арсаhан таряашадай эсэргүүсэлтые дарахын тула ротмистр Стренг 100-гаад сагаан хасагуудтай хамта 1919 оной январьда Баргажан ерэжэ, таряашадые хэрзэгы шэрүүнээр дараад, нүхэр Кабашовые Алга нютагта байхадань бариhан байгаа. Тэрээниие Суво абаашажа хатуу шангаар хэhээhэн, мэдэхэ таниха большевигүүдээ заажа үгэхыень баадхаhан юм. Дайсадай хэды хашаба галзуурбашье, Н. С. Кабашов нүхэдөө хэлэжэ үгөөгүй, нүхэдтөө урбаагүй.

Үгытэй таряашад Иван Арсентьев, Никифор Бельков гэгшэд Н. С. Кабашовые дайсадай hабарhаа мулталан абарhан байгаа. 2—3 hара хэбтэжэ элүүр болохотойгоо сасуу нүхэр Кабашов Баргажандахи сагаантанай засагые унагааха бэлэдхэл ябуулжа эхилhэн юм. 1920 оной январь hара соо Баргажанда Совет засаг дахинаа тогтоогдоо hэн. Январиин 25-да Баргажан уездын ажалшадай съезд боложо, гүйсэдхэхэ комитет hунгагдаа бэлэй.

1920 оной февралиин 1-дэ Н. С. Кабашовой үүсхэлээр суглаан зарлагдажа, РКП(б)-гэй Баргажанай ячейкэ тогтоогдоо. Тэрэ үеэр Дээдэ-Үдэ сагаантанай гарта байба. Тиимын тула, Баргажанай гүйсэдком партизануудай отряд эмхидхэжэ, Татаурово станци эльгээhэн байна. Политическэ сүлэлгэдэ байhан Волгин-отрядай командираар, Н. С. Кабашов-комиссараар томилогдоhон байгаа. Тус отряд уг зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргээд, Кабанскhаа Дээдэ-Үдэ ошожо ябаhан нүхэр Калашниковай партизан отрядтай ниилээ hэн. Нүхэр Кабашов тэндэhээ дуудагдажа, алтанай прийскын хүдэлмэришэдhөө бүридэhэн партизан отрядай штабай начальник болгогдон томилогдоод, Чита городые семёновтонhоо сүлөөлхын тула эльгээгдэhэн юм.

Тиишэ ошохо замдаа тус отряд семёновтоной хэдэн бандые үгы хэhэн, 1920 оной апрелиин 11-нэй hүни Чита тээшэ добтолжо эхилhэн байна. Арад зоной эрхэ сүлөөгэй түлөө аминаhаяа гамнангүй ябажа тэмсэhэн, булад зоригто большевик Николай Степанович Кабашов тэрэ добтолгын үедэ баатарай үхэлөөр наhа барhан юм.

Гэбэшье, ажалшадай эрхэ сүлөөгэй түлөө, тэдэнэй ерээдүйн зол жаргалта байдалай түлөө тэмсэhэн нүхэр Кабашовой хэрэг илаа. Манай республикын ажалшад мүнөө Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байхадаа, Байгал шадар Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэhэн Николай Степановач Кабашовой нэрэ алдарые дурдан, дурасхаалыень мүнхэлнэ.

Т. Чернухин.

Илья ЧЕРНЕВ

Һэргэг, хёрхо байhандаа...

Манай бурят нютагта түрэhэн, хүмүүжэhэн уранзохёолшо Илья Чернев «Шэмээшэгүүд» гэжэ номоороо суурхууланхай. Үнгэрэгшэ хабар «Миниг агуухэ аха» гэжэ романиинь СССР-эй сэрэгэй номой хэблэлээр гаргагдаа юм. Граждан дайнай гал дүлэн соогуур Байгалай үмэнэ тулалдаhан улаан партизануудай зэргэдэ хитад ажалшадай тэмсэhэниие тэрэ роман соо харуулагдаhан байна.

1918 оной август hарада улаан партизануудай Читэhээ сухарижа байhан бэрхэшээлтэ үедэ, улаан командир Дмитрий Шилов, тэрэнэй ординарец Михайла хитад хоёрой тэмсэлэй тэг дунда ябаhыень энэ бүлэг соо харуулагданхай.

Поездоор ябаhан пассажирнуудай документ шалгаха уялгатай болоhон вокзалай комендантын туhалагша Василий Поронин гэдэг залуу чекист таhалга руу түргөөр орожо ерэбэ. Маргааги, бага зэргэ түдэгэсэнги харасыень оножо ойлгоод, Дмитрий асуугаадхина:

— Юун болооб, Вася?

— Нүхэр Шилов, эдэниие поездhоо буулгааб, тиихэдэмни,—бидэнэй ойрошье хүрэхэ эрхэгүйш гэлдэнэ...

Энэ үедэ, маряатай гэгшын гурбан хитадые урдаа туугаад, харуулшад орожо ябаба. Табгайдаа хүрэмэ хара торгон халаадуудынь, ута гээзгэнүүдынь, оройдоо улаан боршогтой хунхагар малгайнуудынь, бэеэ хэмээнги, будүүрхүү түхэлынь харахадаа, хуушанай зурагламал журнал соохи мандаринуудые Дмитрий hанаадхиба. Шара арhан пэсхэгэр чемодануудынь харуулшад баряад ороно...

— Хэд юуд гээшэб,—гэжэ асуугаад, хараха янзада томоотой аяншадые гайхан татаад, Дмитрий урдаhаань угтан бодобо.

—Энэ нарибтар бэстэйнь оршуулгашаниинь,—гэжэ Поронин ааляар харюусаад, саашань хэлэжэ үгэнэ:—Поездhоо буулгаха эрхэгүйш, Бээжэн руу телеграфаар мэдээсэхэмнай гэжэ байжа энэнь лэ эрэ тахла шэнгеэр хашхараа, hөөл болоо... Теэд, поездhоо буулгангүй яаха байгаа биб? Өөрөөшье бодожо үзыт, нүхэр Шилов: Центросибирь хүрэтэр, Эрхүүдэ байдаг хитад миссидэ ошохомнай, ойроо хүртэшэгүй дипломадууд гээшэбди галдахэ юм лэ...

— Эй ян, хэзээни хойно нойрhоо hэрээд ябанал,—гэжэ Дмитрий тэдэниие шоглоод абана.

Командалагшые хараад, улам урмашанхай Поронин:

— Бишье хэлэжэл байна бшууб. Түбхын түрүүн поездоор ябаха билет эрихэдэмни, ямбархалдаад, «түмэр замай ёхэшүүл шалгуужаг» гэлдээд байгаа... Шалгажал hалагдаа. Харан гэhээмни, Владивостогто абаhан биледүүдтэй байха юм. Бээжэнhээ бэшэ, манай городhоо гараад, Манжуурые hэтэ гараhан хэбэртэй болохо юм. Һэжэглэхэдээ, документнүүдыень эрибэб. Арсаад, үгэбэгүй... Зай, тиигэбэл, абажа ябаhан юумэсэ гартаа абагты, таанадые барихамни гэбэб. Өөhэд хоорондоо тар-тур хөөрэлдөө, намтайшье арсалдаад абаа. Тиигэбэшье, нимгэн саарhанда бэшээтэй оөhэдыйгөө үнэмшэлгэ гаргаад, ойроо хүртэшэгүй дипломадууд гээшэбди гэжэ дахин урдаhаамни тулгажа ороо...

Шухала дипломатическа хэрэгыемнай хохидуулбаш, энээнэй түлөө үйлэ сүйдтэ орохо байхаш гэжэ намайе занахань тэнсэлгүй. Тиихэдэншье, хойшолонгүй тэдэниие hэжэглэшооб даа. «Эдэниие бариш, бари!» гэжэ хэнэйб даа хэлэжэ байhан шэнгеэр саанаhаа hануулаа. Һэжэглэхээр биледтэй байhан хохинь. Харуулшадтаа захираад, поездhоо буулгааб. Болоол бэшэ гү?,—гээд, бодолгодо хатангяар үгэ дуугаа хуряаба.

—Буруу зүбыень шалгажа үзэнэ бэзэбди. Элшэн харилсаанай тиимэ ехэ бэрхэшээл болохо аабзэ гэжэ hананагүйб. Мэгдэлсэхэ-болоо hаа, уласхоорондын харилсаанай гуримаар, үршөөл анжарал гуйгуужабди... Зүгөөр, ондоо юумые олиггүй гайхаад байнаб... Манжуурай поездые фронтын дундуур табиhанаа Балябин намда юундэ дуулгаагүй гээшэб? Ягаад эдэнэр ходоро гараад ерээб? Семёнов hаатуулаагүй алтай? Зай, зай...

Һэжэгтэй дипломадуудаа Дмитрий ухамайгаар шэртээд, ханын хажууда таблатай модон диван руу заана:

— Һуухые гуйнаб...

Тэдэнэр дураа гутанги хэбээрээ, томоорхуу маягтайгаар яндан модон дээрэ hуубад:

—Нүхэр Поронин, хэниинь оршуулгашан бэ?

Тугжагар гурбанай эгээл багань эгсэ бодоод, улаан командалагшын стол дээрэхи нимгэн түмэр гүсэ. шаажанламал кружка, хилээмэнэй бутархай тоборог руу үсэдөөр хялайгаад, тал-мүл ородоор дуугаржа оробо:

—Би оршуулгашанби. Дээдэ зэргын ноён комиссар, бидэниие поездhоо хэншье буулгаха эрхэгүй байгаал. Хэрбээ поездын орхёод ошоо hаань, өөрынгөө правительствода мэдээсэхэбди. Ноён элшэн сайдаймнай нэрые хүндэлжэ, телеграф хүрэтэр табиит даа,—гээд, абяа аниргүй боложо, толгойгоо хажуу тээшэнь гунхуулаад, харюу хүлеэшэбэ.

Дмитрий эридээр хэлэнэ:

—Ноён элшэн сайд мэгдангүй байг. Поезд таанадые орхихогүй, сэхыень хэлэхэдэ, Читэhээ сааша хайшаашье ошохогүй... Таанад хэлэгты: Эрхүү Чита хоёрой хоорондохи түмэр замай харилсаан таhаранхай гэжэ танай правительство мэдээгүй байгаа гээшэ гү? Таанад Центросибирьтэй хэлсээ хэхэеэ ябаhан хүнүүд бэшэ аалта? Таанадта иигэжэ мэдэрүүлхэ байнаб: Центросибирь эндэ, Чита дээрэ байнэ ха юм. Һара хахадай саана. Эрхүү хотые сагаантан эзэлээ hэн. Тиишэ таанадай ошохо хэрэг юрэдөө байхагүй...

Оршуулгашан дала мүрөө хабшагад хүдэлгөөд, дуугай hууhан ээдээ нюдэнэйнгөө шэгшэгээр шэртээдхинэ.

— Таанад хэзээ Бээжэнhээ гараабта? Яажа ябатараа Владивосток орошоhон байбат? Юу бэдэржэ эгээ түрүүн hөөргөө зүүлээ гээшэбта? гэжэ асуухаар болоно ха юм. Комендатура зүб лэ hэжэглээд байна бшуу. Иимэ ушар болоо хадань, документнүүдээ харуулхыетнай гуйнаб,—гэжэ Дмитрий хэлэбэ.

Оршуулгашан hуга руугаа hуулаад, халаадайнгаа хормой руу доошонь hабардаад, нимгэхэн саарhа гаргаад, Дмитридэ үгэбэ:

— Бидэнэй эрхэ зэргын грамотанууд гээшэ. Дмитрий дам саашань Михайлада hарбайба:

—Юун гээшэб, шалгаадхи!

Ойлгохонь гайтай, галиг бэшэгээр hэрхиитэр hииляжэрхиhэн нимгэн саарhа үзөөд, Михайлын шарай шад улаан болошобо:

—Юушье ойлгоногүйб. Өөрынгөөшье хэлэн дээрэ ном hударта hураагүйб. Теэд тамгань зүб хэбэртэй... Манай тамга баhал иимэшүү байдаг hэн...

— Бү гажара, Михайла,—гэжэ Дмитрий hанааень тэгшэлээд, саарhаншье саарhандаал юм бээзэ... Таанадай чемодан үзэхэмнай, ноёд,—гэжэ оршуулгашанда эридээр хэлэбэ.

—Элшэн сайдай багаж гү?! Бидэ эрид буруушаанабди!—гэжэ тэрэнь тэhэрхэнь гү гэхээр сухалдан сулхайба.

—Зүбшөөгты, Үзэнгүй орхихо аргагүй. Сэрэг дайнай газарта байна гээшэт. Хэрбээ байха ёhотой юумэн байгаа hаань, бидэ юушье буляалдахагүйбди... Түлхюурэе үгэгты... Нүхэд харуулшад, багаж нэгжэгты!,—гэжэ Дмитрий захирна. Диван дээрэхи ноёд үлэ мэдэхээр үгсэгэнэлдэн, өөhэд хоорондоо шэбэнэлдэшэбэ. Хөөрэлдөөснь Михайла халта шагнаад, Дмитридэ дүтэлөөд, шэбэнэбэ:—Митя, үзэг танихагүйш hаа, түрэлхи хэлээ мартаагүйл би. Хитад хэлээр аад, ондоо ороной үгүүл бэрсэр хөөрэлдэнэл. Иимэ яраар япон гууд хитадшалдаг.

—Ухайш даа! Оршуулгашан ноён, таанадай элшэн сайд эрхыетнай эндээ байжа болюулбаб. Ноён элшэн сайдтай өөрынгөө оршуулгашанаар дамжуулан яриладхаб, Михайла, үйлэдэжэ мэдэ! Нэгжэхэдэ бү зүригты, дэмы байха гэжэ түбхын түрүүн эдээндэ ойлгуул,—гэжэ хэлээд, Дмитрий дүүргэнэ. Диван дээрэхи тугжагарнуудай нэгэниинь Михайла руу муухай хараал табиба.

—Митя, хитадууд бэшэл, хитадаар хараажашье шаданагүй,—гэжэ толгойгоо hэжэрэн, Михайла хоротойгоор шоглохо юм.

Поронин, Михайла, харуулшад бултадаа «ойроо хүртэшэгүй» чемодануудые нээбэ. Элшэн сайдай европейскэ костюмууд, торгон самсанууд дороhоо чемодан соо саарhаар хэhэн оёор Поронин олобо. Картониинь үргөөд харан гэhээнь, шэб шэнэхэн наганууд дүүрэн. Хуурмагаа элиршэнхэй, элшэн эрхэтэд тэбээхэйдэн, өөhэд хоорондоо аймхайгаар нюур нюураа харалсаха юм.

—Зай-с! Барагхан ноёд баригдабал даа! Таанадай элшэн эрхэдэ этигэхэеэ болибоб,—гэжэ Дмитрий мэдүүлээд:

—Хэд гээшэбта? Хайшаа ошожо, хэндэ буу шуу абаашажа яблаабта?,—гэжэ асууба. Балшыса баригдаhан гурбан уруу-дуруу, ябла-анииргүй зогсохо юм.

— Өөhэдыень нэгжэгты! Мүнөө hаяхан элшэн сайд гэгдэжэ байhан хүйхэртэнь Михайла хаби хүрөөд, хоёр гараараа хара халаадыень уруу өөдэнь эршэмтэйгээр эльбэжэ оробо. Минуташье болоогүй байтар, Михайла хуугайлба:

—Энэ!

Дотор хармаануудhаань бишыхан браунингуудые гаргаба. Олзодоо урмашанхай Михайла баярлаhандаа тэрэ тарганайнгаа нюрга руу айхабтар шангаар альгадаба. Худэр гарайнь хүсэн ута гэзэгыень дайраhан байгаа...

—Михайла, гэзэгыень таhалааш!—гээд Дмитрий энеэжэрхибэ. Нээрэйшье, нэгжүүлhэн хүйхэрэй нюрга руу hанжаhаар гэзэгэнь газарта унашалай. Михайла газарhаа гэзэгэ абаад:

—Хэмэл гэзэгэ! Хэлэжэл байгаа hэмнайб, хитадууд бэшэ гэжэ. «Ай ян, малгайдаа утаhаар торгоод ябаал... Танагууд!—гээд, хуурмаг элшэн сайдай хүйтолгойhоо хунхагар малгайень абаад, доосоонь харана:

—Харагты, эндэхэнэ торгоод ябаал...

—Иигээд байхада, грамоташье, элшэн сайд гэhэн эрхэншье, үндэhэ яhаниишье, гэзэгэнь хүрэтэрөө хуу хуурмаг...,—гэжэ шамхүү шэрүүнээр Дмитрий дуугараад:

—Хэд гээшэбта? Ямар хэлэн дээрэ таанадаар хөөрэлдэхэ хэрэгтэй юм?,—гэжэ асууна. Тэдэнэр арсаха аргагүй: бэшэнэйншье гэзэгэнүүд баhал хэмэл байжа байгаа.

—Бидэ японгуудбди,—гэжэ ород хэлээр үйгарлан, элшэн сайд болодог хүнииньсэхэеэ хэлэбэ.

—Зай, Зай! Та ородоор дуугардаг хүн байбат!.. Үндэhэ яhаяа нюугты, энээгүүр тэнэгты гэжэ хэн таанадые туугаа, намнаа гээшэб? Зүгөөр, таанадые тухайлаад байнаб,—гээд, Дмитрий саашань хэлэнэ: Таанадые тагнуулай хэрэгээр наашань эльгээгээ, үшөө сагаантантай барисаа байгуулхыетнай эльгээhэн байхадаашье магадгүй. Эрхүүдэ байдаг хитад миссиидэ танда хэрэггүй, тэдэндэ таанадай нагангуудшье хэрэггүй. Мүшхэбэри дээрээ сэхэеэ хэлэнэ аабзат гэжэ найданаб. Тиигэжэл үйлэ тодхороо хүнгэдхэхэ байнат... Нүхэд харуулшад, эдэниие вокзал хүдэ абаашажа хаагаад, суургалагты саашань. Буу зэбсэгыень абахабди...

Тагнуулшадые туужа абааша hан хойнонь, Дмитрий Порониндо хэлэнэ:

—Түмэр замай билет—бирагүйхэ юумэн ха юм. Теэд бидэндэ ямараар түлаа гээшэб! Эрхим эрэ байнаш!... Михайла баhал шангаар ороо. Нүхэд, hэргэг, хёрхо байха гээшэ—революциин түбхэни түрүүшын зарима юм... Эдээниие буудахагүйбди, буудаадшье яахамнайб. Фронт ор Балябинда эльгээхэдэмнай, эдэнэй нюр улад, Манжуур руу хаюужаг... Эдэнэр ушье тагнажа үрдэдүй ябаа бшуу... Эрнэртэй нобшоролдожо байха саг бэшэ. Ве сл, таб-яб байса мүшхөөрэй.

[Б]ЭЛИГТЭЙ ДРАМАТУРГ, РЕЖИССЁР, АРТИСТ

Бурят-Монголой АССР-эй Советскэ уранзохёолшодой союзай правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, БМАССР-эй арадай артист Намжил Гармаевич Балданогой түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэн, литературна болон ниитын-политическэ ажал-ябуулгаяа эхилһээр 30 жэл болоһон ой мүнөө тэмдэглэгдэжэ байна.

Алдарта ойтойнь дашарамдуулан, манай хүндэтэ нүхэр Н. Г. Балданое халуунаар амаршалаад, сааша саашанхи ажалдаа улам ехэ амжалта туйлахыень хүсэе!

[ЗҮ]РХЭНЭЙ БАЯР ХҮРГЭНЭБ

[На]мжил Гармаевич Балданогой твор[чес]тво замынь хододоо ургажа байһан он[ги]лжэтэй юм. Хэрбээ 1932 ондо [«Таһ]алдал» гэжэ зүжэг бэшэһэн һаа, [19..] ондо бүри томо оперно зохёол бэ[шэһэ]н байна, һүүлэй үедэ баледүүдэй [либре]ттэнүүдые бэшээ. Нүхэр Балдано [бэлигтэй] драматург, шадамар артист, һайн [режи]ссёр мүн. Тэрэнэй наадаһан Шек[спир]эй «Отелло» соохи Ягын роль ха[ра]даһа[д]ай ой ухаанда бүхөөр хадууг[дана].

[Олон] наһан соогоо сугтаа хүдэлһэн [нүхэ]рэйнь нэгэн хадаа мүнөөдэр алдарта [ойн]нь дашарамдуулан, хүндэтэ Нам[жил] Гармаевичта үнэн зүрхэнэй халуун [баяр] хүргэнэб. Соёл культурын талаар [мүнөө] ехэ габьяа гаргажа, бо[лох]о байһан декадатай дашарамдуу[лан, үн]шөө оролдосотой һайнаар ажалла[жа ябаха]йха гэжэ батаар найданаб.

Гомбожап Цыдынжапов,
СССР-эй арадай артист.

[А]ртистнарай дүтын нүхэр

[Ма]най артистнар нүхэр Балданогой [зохё]һон зүжэгүүдэй олон рольнуудые [наада]һан байна. Жэшээнь, РСФСР-эй [габья]ата артист Ч-Н. Генинов тэрэнэй [...] арбан роль наадаа. Намжил Гар[мае]вичын зохёоһон зүжэгүүдтэ би Жар[галма], Жарбай, Дари, Бадяа гэхэ мэтэ бо[лож]о наадаһан байнаб.

[Ма]най театрын артистнарта Намжил [Гарм]аевич ехэхэн туһа хүргэдэг юм. [Тэр]э нэгэ шэнэ зүжэгэй табигдахаар [бэлэ]гдэжэ байхадань, элдэб ажаглалта [...] наадаха рольнуудыень үнэншэмэ [болгох]ой болголсодог. Тэрэшэлэн өөрөө [режи]ссёр хүн хадаа зүжэгые юрэнхы [...] һайн болгохо хэрэгтэ зүбшэл, [заабар]и үгэдог байна. Артистнарай мэр[гэжэ]л шададабарине һайн мэдэдэг, илангаяа [за]луу артистнарай хүдэлмэридэ онсо [анх]арал хандуулдаг гэжэ хэлэхэ хэрэг[тэй].

[Эдэ]нһээ хойшо сугтаа ажаллажа яба[хаб]. Намжил Гармаевичын 50 наһанай [ойн] дашарамдуулан, саашанхи ажал [хүдэ]лмэридөө бүри ехэ амжалта туй[лажа], олон жэлдэ элүүр энхэ ябахыень [хүсэ]эбди.

Найдан Гендунова,
РСФСР-эй габьяата артистка.

[Хү]дөөгэй сценэ дээрэ

[На]мжил Гармаевич хүдөөгэй самодеятельностиин удхашанарые һайн мэдэхэ [тул]а тэрээндэ али болохоор туһа хүргэ[ж]э оролдодог. Тиимэһээ һүүлэй 30 [ж]эл дотор: «Комсомолшуудай үүс[хэл]», «Шэнэ сабшалан», «Хүсэл», [...]алтай телеграмма», «Горхоной эрье[дэ]», «Олоороо хэлсэһэн оһолгүй», «Гэн[...]», «Сэсэн Максар», «Хонинной шэхэн» [г]эхэ мэтэ олон пьесэнүүдые бэшэһэн бай[на]м. Энээниинь нютаг бүхэнэй зүжэг[ш]эд баяртайгаар хүлеэн абажа табидаг, [...]о һонирхуулдаг, ажал хэрэгтэнь зо[х]уулдаг байна.

[Э]нээнһээ гадна, нүхэр Балдано хаа [хү]дөөгөөр ябажа, тэндэхи эдэбхитэ[й] зүжэг наада табихадань туһа хүргэ[жэ] заабари үгэдэгынь һайшаалтай.

[Мо]скваада болохоёо байгаа бурят-монгол искусство ба литературын декада[да] дашарамдуулан, нэгэ акттай һайн [...] зүжэгүүдһээ эхилээд, оперо болон [балет]үүдэй эрхим либреттэнүүдые бэ[шэжэ], арад зоноо һонирхуулха, баясуул[ха]йха гэжэ найдагдана.

Ч.-Н. Генинов, РСФСР-эй габьяата артист.

[„Д]үлэн“ гэжэ драмаһаа дуун

[Зүүб]ар-Дабаанай һаридагта
[Ху]даад хосороо бандидууд.
[Ал]уу шанга тулалдаанда
[Ал]а сохюулаа японгууд.

[Ар]онай үндэр дабаанда
[Ху]даад хосороо бандидууд.
[Ар]алай шанга тулалдаанда
[Ал]а гаргуулаа японгууд.

Н. БАЛДАНО

„ЭНХЭ БУЛАД БААТАР“ ГЭЖЭ ОПЕРОҺОО

Арадай хоор

Эрбэд, эрбэд шаргахан
Түмэнхэн адуунай түрүүндэ.
Энхэ-Булад баатарнай
Түмэнхэн сэрэгэй түрүүндэ.

Эзэрхэг хоротой дайсание
Илажа дараад тэхэрибэт.
Эхэ ороноо аршалжа,
Мүнхэ нэрэеэ нэрлүүлбэт!

Энхэ Буладай дуун

Арад зонхомии!
Дэлиһэнээ хобтодонь хадагалжа,
Дэлһэтэеэ адуундань табижа,
Амар жаргаха сагнай болоо.

Атаата дайсание холо гэжэ
Гэнэдэхэгүйбди.
Аюулта могойе нарин гэжэ
Баһахагүйбди!

„БАЙГАЛАЙ ЗАГАҺАШАД“ ГЭЖЭ ДРАМАҺАА ДУУНУУД

Эсэгын сэдьхэл баясуулһан
Эрэлхэг сарюун баатарнай,
Эрдэни ороноо абаралсаад,
Эрхим солоёо дуудуулбаш.

Харата фашист дайсание
Хайр гамгүй хюдабалши.
Халуун инагхан дурандаа
Хайрата нүхэрөө һанабалши.

Түрэл нютагаа нэрлүүлэн,
Түмэнэй түрүү болоболши.
Түмэн юрөөлдэ хүртэлсэн,
Түүхэ домогто ороболши.

Алтан орденшни сасаржа,
Арад зоноо шэмэглэнэ.
Амараг үетэншни сугларжа,
Аялгаа татуулан угтана.

БОЛОҺОН НЭГЭ УШАР

Хэдэн жэлэй саада тээ, хабарай хүхэ ногооной хангал һайхан үнэрөөрөө хамар сорьюулан байха үедэ Байгалай арса гангата арал дээрэ ногообтор үнгэтэй хубсаһа үмдэнхэй, баруун мүр дээрээ хоёр аматай централка үргэлэнхэй нэгэ хүн далайн эрье дээрэ зогсоод, губшууршанай хүдэлмэрие һонирхохо зуураа, ехэ бодолгото болоһон янзатай байгаа һэн. Эндэ тэндэ буугай дуун гарана.

Энэ нүхэрэй дээгүүрнь үдэ жэгүүртэд зэлэ татаһаар гэнганалдан, урагша хойшоо хүлгэн ниидэжэ байгаа бэлэй.

—Үгы, энэмнай яана гээшэб! Тархи дээрэнь галуунай һуухые хүлеэнэ гү?— гэжэ сугтаа агнууридa ябагшадынь нүхэрөө наада бариха һанаатай байбад ха.

Энэ хэн бэ гэжэ асуубал, үльгэр туужада хэлсэдэгтэл Гургалдайн гурбан сэсэнэй нэгэниинь болохо уранзохёолшо Намжил Гармаевич Балдано байгаа.

Драматург Н. Г. Балдано миил шубуу агнахаяа эндэ ерээ бэшэ, харин «Байгалай загаһашад» гэһэн драма бэшэхэ зорилготой байһан юм...

А. Шадаев, уранзохёолшо.

Туһалуулһанаа мартагшагүйб

Нэгэтэ театр соо репетициин боложо байтар, Намжил Гармаевич Балданодо хандаад:

— Би пьесэ бэшээ һаа шадаха гээшэ гүб?—гэжэ асуужархибаб.

Намжил Гармаевич миһэд гэһэн нюдөөр нюурымни алдангүй хараад:

— Бэшээд туршыш даа, хаража үзүүжэбди!—гэхэһээ бэшэ юумэ хэлээгүй бэлэй.

Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрһэн хойно нэгэ акттай пьесэ бэшээд, Н. Г. Балданогой гэртэнь сэхэ орожо ерэбэб.

— Үни хада пьесэ бэшэбэлшни хаража үзэхэбди,—гээд намда хэлээ һэнтa. Энэ пьесэ бэшээб!

Мүн лэ хуушан янзаараа миһэд гээд, тэрэ пьесымни абаад, хоёр хоног үнгэрһэн хойно тэрээнииемни бусаажа үгэхэдөө, хэдэн олон ажаглалта хээ һэн.

Тэрээнһээ хойшо өөрөө өөртөө үсэрэлдэн, дээрэ дээрэһээнь нэгэ акттай олохон пьесэ бэшээд, уулзаһан лэ газартаа Н. Г. Балданодо үгэдэг болобоб. Намжил Гармаевич намайе урданайхидаал адляар миһэд гээд уттахаяа болинхой, харин уулзаха бүреэ дутуу дундануудыемни тооложо, зэмэлжэ захалаа бэлэй.

Һүүлэй һүүлдэ «Малшад» гэжэ нэгэ акттай пьесыемни театр абаһан юм. Теэд гансахан пьесэ бэшэхын тула хэды шэнээн саарһа гутааһанаа һанахада, «Юумэшье бэшэхэ гээшэмнай бэлэн бэшэ хаш. Энэ хэрэгээ орхихомни» гэһэн бодол түрөөд, гүурһа барихаяа болёо һэм.

Нэгэтэ Намжил Гармаевич намтай золгоод:

— Зай, юу бэшэжэ байнаш?—гэжэ асууба.

— Зохёол бэшэхээ болёоб!

— Юундэ?!

— Юумэн боложо үгэнэгүй,—гэжэ сахыень хэлэбэб.

—Тэрэш буруу. Ши бэшэхэ ёһотойш. Шинии бэшэһэн хүнүүдэй ургаһанай зэргээр өөрөө ургахаш,—гээ бэлэй.

Тэрэ сагһаа хойшо уранзохёол бэшэжэ захалааб. Тингэжэ намда туһа хүргэһыень хэзээшье мартахагүйб.

Д. Батожабай,
драматург.

„Дүлэн“ гэжэ драмаһаа дуун

Наранхан хээтэй дурдамайнгаа
Набшаһыень һалгангүй ябаарай,
Найдамтай гансахан амарагаа
Наһандаа мартангүй ябаарай.

Уранхан хээтэй дурдамайнгаа
Угалзыень һалгангүй ябаарай,
Ушарһан гансахан амарагаа
Ухаандаа мартангүй ябаарай.

МАРХАЙН АША ТАРХАЙ

Шагжые шангалхаар болоо

Нүхэр Тархай!

Партиин XVII съездын нэрэмжэтэ колхозой (Түнхэн) гэшүүд айхабтар эдэбхитэйгээр ажаллажа байдаг.

Зүгөөр, энэ колхоздо ори ганса эрэ олоной хүлдэ орёолдодог, хүнэй хүлдэ хүшэлдэдэг байха юм. Нёдондо намар шаб гэмэ шамбай бэетэй Шагжа Бадеев сэрэгэй албанһаа бусажа, түрэл колхоздоо ерээ һэн. Эльгэ дулаантай эхэнь ехээр баярлажа, шахажа байһан гахайгаа худалдаад, Шагжаяа хубсалуулаа бэлэй. Боро үнгэтэй бостон костюмтай, хүхэ сэмбэ пальтотой, хахинадаг улатай хара хром сабхитай болоһон Шагжа Эрхүү мүрэнэй урда хойто бэеэр урагша хойшоо һүндэлһөөр, хэдэн һарые үнгэртөөд, һүүлэй һүүлдэ һаалишан басаган Цыренова Галинатай гэрлээ һэн. Шагжын эхэ —Дулма хээтэй «одоошье даа, хүбүүгээ колхоз дээрээ түбхинүүлбэб, аша гушын шарай хаража жаргахамни гээшэ» гэжэ баярлаа бэлэй.

Теэд хани нүхэртэеэ колхоздоо хүдэлхын орондо Шагжа Галинаяа ажалһаань гаргажа, ондоо тээшээ тэнэхэеэ һанаад, үдэшэ, үглөө гэрээр дүүрэн хэрүүл хэлэ татадаг байба. Тиигэһээр байтар, сэхэ хонгор Галинань мундуу мунайд Шагжаһаа айһан юм гү, али хани нүхэрөө хайрлаһан юм гү, һаалишанаар хүдэлхэ хэды хүсэлтэй байбашье, үнеэдээ орхихо баатай болоо һэн...

«Залхуу хүнэй заглуу хооһон, һамуу хүнэй һаба хооһон» гэдэг оньһон үгые Шагжада тохоо һаа, одоол таарахаар хаһа ерэбэ. Зайгуул хүбүүнэйнгээ хото соогоо холхи болоходонь, эхэнь үшөө нэгэ гахайгаа үгэбэ. Тэрэнээ Түнхэнэй сельподо худалдаад, Шагжа уудаг лэ үһэяа ушаргүй ехээр гудамхяад, хармаандаа «хан гэхэ хашарһагүй» бусаа һэн.

—Юундэ мүнгэеэ бултыень уугаабши? Эдихэ, үмдэхэ зөөриеэ архяар андалдахадаа яагаа гээшэбши гэжэ эхынгээ хэлэхэдэ, урдаһаань Шагжа уурлажа:

—Бү дуугаррр! Аррр-рилагты! Тонилогты!—гэжэ эхээ альгадан сохин алдаа һэн.

Һогтуу Шагжын Түнхэнөөр зайгуултажа ябахадань, ажалгүй байжа шададаггүй Галинань үетэн нүхэдтэеэ үбһэ сабшалгын бригадада ошоод хүдэлжэ байба. Зунай зулгы хонгор үдэшэлэн бэреэд басагадаараа кино харахаяа Галинын ошожо ябатарынь, мүнөөхи Шагжа ерэжэ, гэм зэмэгүй Галинаяа моринһоонь хуураса татаад, мунса шэнги нюдаргаараа мундуурхан сохиходонь, Галина харанхалжа унаад, мэдэрэл алдаа бэлэй. Ажал хэхэеэ залхуурдаг аад, атаа жүтөөндэ абтанхай Шагжа сэбэр сэдьхэлтэй басагые сохи-сохиһоор, ажал хэхэ аргагүй болгожорхёо.

Эдир, бага байхадань эльгэн дээрээ тэнжээһэн эхээ хүсэд эрэ болоходоо эдэг наадан болгоһон, ажалда абьяастай нүхэрөө доромжолдог, сохидог Шагжые хүн болотор хүмүүжүүлхээр хүсэн колхозой правлени, партийна, комсомольско организацинуудта бии ха юм. Теэд тэдэнэрэй оролдодоггүйень одоошье гайхахаар.

Б. Бадмаев.

Таһархай утаһатай телефон

Нүхэр Тархай!

Үглөөнэй найман часта яаралтай хэрэгээр «Эрдэм» совхозой центр худар телефоной түмэр хонхын түгдэрхэ шахуу болотор хонходобоб. Хоёр шэхэндэмни хүү һалхин хубхай шууяад лэ харюу дуулдабагүй.

Аза талаамни болоходоо үүдэн нээгдэжэ, үндэршэг бэетэй нэгэ хүн орожо ерээд, иигэжэ хэлэбэ:

—Һүү! Болиит... Хушуун Үзүүрэй тэндэхи хоёр столб унаад, хоорондохи утаһанинь таһараад байна һэн.

Совхозой центр манай гурбадахи отделени хоёрой хоорондохи столбнууд һургааг шэнги нарихан аад лэ халтад гэһэн һалхинай һэрьехэдэ нахилзажа, нугалзажа байдаг, намаггай газарта зоогдоһон аад, зөөлэн хүрьһэниинь һүгнэрдэг туладань үе үе болоод лэ утаһанай ударсдаг ушар тохёолдодог. Теэд тэрэнние тэрэ доронь заһабарилдаггүй дээрэһээнь хоёр тосхоной хоорондо хөөрэлдэхэ аргагүй болошодог.

Ц. Бадлуев.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Зелёнко, солоомоёо хуряанагүй“

Закаменай аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз малдаа будүүншье, шэмэтэшье тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө холо дүүргээгүй, полинууд дээгүүр комбайнһаа гараһан солоомоёо суглуулжа сомоогүй байһаар гэһэн бэшэг манай газетын октябриин 2-ой номерто дурсагдаһан гаршаггайгаар толилогдоһон байгаа.

Бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтанууд шалгалтаар тодороо.

Мүнөө тус колхоздо таряа хуряалга дүүргэгдэнхэй. Мүн зелёнко хуряагдаад, солоомо суглуулга дүүрэжэ байна, гэжэ манай редакцида Закаменай аймсоведэй гүйсэдкомһоо мэдээсэнэ.

Н. Г. Балданогой зохёолнууд тухай

[Ур]анзохёолшо Намжил Гармаевич [Ба]лданогой түрэһөөр 50 жэлэй, зо[хёол] бэшэжэ эхилһэнһээнь хойшо 30 [жэл]эй ойе манай республикын ажал[шад] мүнөө тэмдэглэжэ байна. [На]мжил Гармаевич Балдано манай [Бур]ят-Монголой мэдээжэ уранзо[хёол]шодой нэгэн, культурын ехэ [ажа]л-ябуулагша мүн.

[Н]амжил Гармаевич Балдано [Ага]гын аймагай Оронгын сомондо [1907] ондо түрөө. Агууехэ Октяб[рь] ашаар һураха, ажаллаха, зо[хёо]хо үргэн ехэ эрхэ сүлөөтэй бо[лоо]н байна.

[Н]амжил Гармаевич 1927 оной [нам]аръдэ ВЛКСМ-эй Дээдэ-Үдын [аймаг]тэдэй инструктор болоһон, [удаа]дахи жэлдэнь Жаргалантын [шк]улида бурят хэлэ зааһан, һүү[лдэ]нь Улан-Удэдэхи искусствын [техн]икумдэ ороһон юм. 1932 ондо [энэ] техникумые эгээн түрүүн дүүр[гэжэ] гарагшадай дунда Намжил [Гар]маевич Балдано бии байгаа.

[Н]амжил Гармаевич эдир залуу [наһ]андаа уран зохёолнуудые бэшэ[жэ]жэ оролдохын ехээр оролдодог [байһан] гэдэг.

[1]925 ондо һонин бэшэгтэ сорбол[жо]н бэшэдэг болоод, элдэб статья [бэшэ]жэ эхилһэн байна. Тиихэдээ [хүдөө]гэй байдалые хёрхоор ажаг[лажа], шэнжэлжэ шададаг болоһон, [тэрэ] байдалда өөрөө эдэбхитэй [хаба]адаха дуратай болоһон [бай]аа. 1927 ондо нютагай [хүм]үүтэдэй табиха багахан зү[жэгүү]дые, мүн түрүүшынгээ шү[лэгүү]дые бэшэжэ эхилээ. «Сэлгеэ [ха]даг» гэһэн нюуса нэрэ тэдэнэйнгээ доро табидаг байгаа. «Нюдарган ба нюдарганай туһалагша» (1930 он) гэһэн зүжэгтөө мүн лэ тэрэ нэрээ табиһан байдаг.

1932 ондо бурят драмын театр эмхидхэгдэжэ, «Таһалдал» гэһэн Н. Г. Балданогой зүжэгые анха түрүүн табиһан юм. Бурят театрын бии болоходо, Намжил Гармаевич актёрооршье, режиссёрооршье хүдэлөө.

Тэрэ үеэр бурят зүжэгүүд һаяхан лэ бэшэгдэжэ эхилһэн байгаа. Тиимэ зүжэгүүдые бэшэдэг заншал урдань бурят зондо байгаагүй бшуу. Залуу драматург Балдано зүжэгүүдые зохёоходоо, хүдөө нютагуудаар табигдадаг зүжэгүүдэй һайн жэшээе хэрэглэдэг, ородой алдарта драматургиин һайн һайхан зүйлнүүдые халан абадаг байба. Ородой классическа литература, илангаяа А. Н. Островскиин, А. П. Чеховэй, Л. Н. Толстойн, А. М. Горькиин зохёолнууд намда ехээр нүлөөлһэн, мэргэжэл шададабаряа дээшэлүүлхэдэмни туһалһан юм гэжэ өөрынгөө намтар соо Намжил Гармаевич бэшэһэн байна. Зүжэгэй сюжет зохёохо, пьесэеэ зохидоор найруулха, тэрээндэ хабаадаха нюурнуудые үнэншэмэ зүбөөр гаргаха шадабарие драматург Балдано ородой литератураһаа һураһан байха юм.

Н. Г. Балданогой зохёоһон «Таһалдал» (1932 он), «Хэн бэ?» (1933 он) гэжэ зүжэгүүд абаһан темынгээшье, удха найруулгынгаашье талаар ехэ һонирхолтой байжа, зоной байдал революционно ёһоор хубилгаха, хүдөөгэй таряашадые хамжуулан, хамтын ажалтай болгохо хэрэгые үнэн зүбөөр харуулһан дээрэһээ хүн зоной дура сэдьхэл ехээр татадаг байгаа.

Намжил Гармаевич театрта актёроор, режиссёроор хүдэлхэ зуураа, 1932 онһоо 1941 он болотор хэдэ хэдэн һайн, зоной мартахаар бэшэ образуудые бии болгоо юм. Шекспирэй «Отеллодо» Яго болоходоо, Намжил Гармаевичын илангаяа һайнаар наадаһые онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Нүхэр Балдано һайн артист байһан туладаа БМАССР-эй арадай артистын, 1940 ондо Москвада болоошо декадын үедэ РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшын нэрэзэргэдэ хүртөө бэлэй.

Н. Г. Балдано, А. Н. Островскиин «Залинта аадар» гэһэн зүжэгые 1935 ондо гоё һайханаар оршуулһан байгаа. Зүжэгтэ хабаадаха нюурнуудай зан абарие яажа гаргахаб, тэрэнэй ябадалые яажа харуулхаб гэжэ энэ зүжэг дээрэһээ Балдано элеэр ойлгоһон байха юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Намжил Гармаевич зан абариень һайнаар тодоруулдаг, хурса хошон үгэтэй зүжэгүүдые зохёодог болоо. Тиигээд 1937 ондо «Олоной нэгэн», 1938 ондо «Хоёр хани» гэжэ зүжэгүүдые зохёогоо һэн. Бурят зоной онсо өөрэ зан абарие тодоор харуулха гэжэ бодоод, арадай аман зохёол хэрэглэн, 1939 ондо «Энхэ Булад Баатар» гэжэ зүжэг бэшээ бэлэй. Бурят зоной эрэлхэг зоригтойе, Эхэ орондоо дурладагыень, хааһай хархис засагтай Энхэ Булад Баатарай шангаар тэмсэһыень шадажа харуулһан байна. Энхэ Булад Баатар, Булган, Солбон Баатар гэдэгүүд бурят зоной бодото тодо түлөөлэгшэд болоно. Хүн зон «Энхэ Булад Баатарые» айхабтар ехээр һонирходог, зарьманиинь тэрэнние хэдэ дахин харадаг байгаа. Энэ зүжэг хэлэнэйшье талаар һайн юм: зүжэгтэ наадаһан нюурнууд арад зоной яряанай хурса хэлээр хөөрэлдэнэ.

Н. Г. Балдано 1940 ондо «Эржэн» гэжэ мүнөө үеын байдал харуулһан зүжэг зохёогоо һэн.

Намжил Гармаевич өөрынгөө зүжэгүүд соо ажабайдалай гол талые —социалистическэ бодото байдалые, совет арадай зохёон байгуулхы ажал-ябуулгые, совет хүнүүдэй арюун һайхан абари зангые үнэншэмэ зүбөөр харуулжа шададаг, тиигээд Бурят-Монголой советскэ драматургида мэдээжэ һуури эзэлһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Намжил Гармаевич Бурят драмын театрта директорээр, режиссёроор ба актёроор, уранһайханайнь хүтэлбэрилэгшөөр хүдэлһэн юм. Тиихэ үедөө загаһашадай шэн габьяата ажалые харуулһан «Байгалай загаһашад» гэжэ зүжэг 1942 ондо зохёогоо. Тэрэшэлэн Бурядай урда сагай байдал харуулһан «Бабжа Барас Баатар» гэдэг зүжэгые 1943 ондо бэшээ һэн. Энээн соонь Бурят зоной Эхэ ороноо эрэлхэгээр хамгаалсаһан тухай хэлэгдэнэ.

Дайнай һүүлээр колхознигуудай амгалан ажал харуулһан «Баян гол» гэжэ зүжэг 1946 ондо зохёогоо. Тиихэтэеэ хамта, Бурядай аман зохёолые дахин наринаар шэнжэлэн үзэжэ, «Абай Гэсэр хүбүүн» гэдэг үльгэрэй нэгэ һалааень найруулан бэшэбэ.

1954 ондо БМАССР-эй Уранзохёолшодой союзай правлениин харюусалгата секретарь боложо томилогдоод, республикын уранзохёолшодой хоёрдохи съезд дээрэ түрүүлэгшээр һунгагдаа.

Н. Г. Балдано һүүлэй жэлнүүдтэ: «Сахюуртын голдо» (1954 он) гэжэ зүжэг, «Тала нуга дээгүүр толон сасарба» гэһэн оперын үгыень (1955 он) зохёоһон байгаа. Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, нүхэр Балдано С. Метелицэтэй хамта, «Байгал шадарай үнэн» гэһэн зүжэг зохёожо байнхай. Энэнь граждан дайнай үеэр, хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн, коммунистнуудай ба хүдөөгэй үгытэйшүүлэй тэмсэһые харуулһан зүжэг юм.

Намжил Гармаевич мүн баһа очеркнууд, рассказуудые («Хуса үбгэн»), нэгэ акттай пьесэ-зүжэгүүдые бэшэдэг. Н. Г. Балдано мүнөө сагай гайхамшаг габьяата хэрэгүүдые, коммунизм байгуулжа байгаа ажалшадай баатаршалгые шадамар бэрхээр харуулна гэжэ тэрэнэй ажаябадалайнь зам гэршэлнэ.

Намжил Гармаевич Балдано — Бурядай драматургиин эхи табигшадай нэгэн, олохон зохёолнуудые бэшэһэн уранзохёолшо мүн.

Гэхэтэй хамта, нүхэр Балдано олондо мэдээжэ ажал-ябуулагша юм. Партийна органуудай гэшүүн, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй депутат боложо нэгэнтэ бэшэ һунгагдаһан байна. Мүнөө нүхэр Балдано БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат, тэрэнэй Президиумэй гэшүүн, Эб найрамдал хамгаалха республиканска комитедэй түрүүлэгшэ юм.

Бурят-монгол литература болон искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө нүхэр Н. Г. Балдано 1940 ондо «Ажалай Улаан Тугай» орденоор, мүн «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габьяатайгаар ажаллаһанай түлөө», «Японие илаһанай түлөө» медальнуудаар шагнагданхай.

Намжил Гармаевич Балдано Бурят-Монголой Уранзохёолой союзай правлениин түрүүлэгшээр хүдэлнэ. Гэбэшье, Москвада үнгэргэгдэхэеэ байһан декадада тус Союзай правлени үшөөл хангалтагүйгөөр бэлдэжэ байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиимын тула Уранзохёолшодой союзай правлени, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Н. Г. Балдано энэ дутагдалаа дары усадхаха бээ гэжэ найдагдана.

Намжил Балданогой түрэһөөр 50 жэлэйнь, уран зохёол бэшэжэ эхилһээр 30 жэлэйнь ой гүйсэбэ. Үнэн сэхэ хүбүүнэйнгээ энэ ойн баяртай дашарамдуулан, арад зомнай халуунаар амаршална. Манай Намжил Гармаевич арад зон тухайда, коммунизм байгуулагшадай баатар габьяата хэрэгүүд тухайда удха түгэлдэр, уран хурса зохёолнуудые олоор бэшэхэ гэжэ найдаһабди.

А. УЛАНОВ, филологическа наукануудай кандидат.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо

Октябриин революци Дүтын, Дунда Зүүн зүгэй арадуудые зоригжуулаа

Агуухэ Октябриин социалистическэ революци дэлхэй дээрэхи сүлөөрэлгын тэмсэлэй түүхэдэ шэнэ үе нээһэн байна. Тиигэжэ бүхы түби, оронуудай арадуудай хуби заяанда революционно нүлөө үзүүлээ юм. Россида пролетарска революциин илахада дэлхэй дээрэ түүхэтэ шэнэ, тон ондоо оршон байдал тогтобо. Хэрбээ урдань колониальна болон бэеэ даанхай-бэшэ оронууд империалистическэ гүрэнүүдээр хүреэлэгдэшөөд байһан һаа, Октябриин илаһанай һүүлээр сүлөөрэлгын түлөө тэмсэхэдээ гансаарданги байхаяа болёо.

Империалистнууд — колонизаторнуудта эсэргүү, эрхэ сүлөөгэй болон национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө эрид шууд тэмсэлдэ Ази болон Африкын ажалша арадуудые Октябриин революци зоригжуулаа.

Залуу Совет гүрэнэй абаһан түрүүшын шухала хэмжээнүүдэй нэгэниинь бүхы нацанууд ажабайдалаа өөһэдөө тодорхойлхо эрхэтэй гэжэ тунхаглаһан ябадал болоно. Оршон мандаһан түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо манай орон бүхы арадуудые адли тэгшэ эрхэтэй болгохын түлөө тэмсэнэ.

1917 оной декабриин 3-да толилогдоһон «Росси болон Зүүн зүгэй бүхы ажалша мусульмануудта» гэһэн хандалга соогоо Совет правительство иигэжэ мэдүүлһэн байна.

«Зүүн зүгэй мусульманууд, персүүд болон турогууд, арабууд болон индусууд...

Нюуса договорнууд... хаха татагдаад, үгы хэгдэбэ гэжэ бидэнэр мэдүүлнэбди.

Россин республика болон тэрэнэй правительство—Арадай Комиссарнарай Совет бусадай газар эзэмдэхэ гээшые буруушаана...

Росси болон тэрэнэй революционно правительство бэшэ, харин Европын империализмын арьяатад таанарые богоолшолхо байха...

Таанар өөһэдөө оронойнгоо эзэд болохо ёһотойт. Таанар өөһэдөө ажабайдалаа өөрынгөө дураар зохёон байгуулха ёһотойт. Таанар иимэ эрхэтэйт, юундэб гэхэдэ, хуби заяантнай өөһэдытнай гарта байна бшуу».

Россида болоһон социалистическэ революциин илалтые, тэрэнэй тунхаглаһан гол ёһонуудые Дүтын болон Дунда Зүүн зүгэй дарлагданги ажалшад ехэтэ һонирхон һайшааһан юм. «Турциин город бүхэндэ, деревни бүхэндэ ородой Октябрь тухай суу дүүрэн тараа»,—гэжэ Турциин мэдээжэ уранзохёолшо Назым Хикмет бэшээ бэлэй. Ородой хүдэлмэришэн ангиин агуухэ илалта туйлаһан тухай мэдээн гансахан Турцида дуулдаа бэшэ. Энээн тухай удангүй Иранда, Египедтэ, Ирагта, Дүтын болон Дунда Зүүн зүгэй бусад оронуудта мэдээжэ болоо. «Большевизмын нэрэ болон гол ёһонууд, зол буруутахада, мэдээжэ болоо»,—гэжэ 1919 ондо Ирагтахи английска нэгэ чиновник мэгдэн бэшээ юм. «Большевизмын үрэ Месопотамида болон Индидэ турогуудай дунда тараһанһаа дутахагүйгөөр таража байна...»,—гэжэ нүгөөдэ английска чиновник дабтана.

Иранние, Турцие хубааха тухай баруун зүгэй империалистическэ гүрэнүүдтэй хаанта засагай баталһан договорнуудай болюулагдаһан тухай Совет правительство омогтой баяртайгаар соносхоо һэн. Энээндэ баталамжа болгон Турциин болон Иранай газар дээрэһээ совет сэрэгүүдые гарган абаашаа. Иран дотор хаанта правительствын абаһан бүхы концессинүүдһээ арсаһан тухайгаа 1919 ондо Совет правительство Иранай правительствода хуулитаар мэдүүлээд, Иранай газар дээрэ байһан аад, Октябриин революциин урда тээ ородой буржуазида хабаатай байһан бүхы материальна үнэтэ зүйлнүүдые болон барилганuудые тэрээндэ үгөө юм. Турцитай хаанта правительствын баталһан богоолшолгын договорые манай орон мүн лэ болюулаа.

Совет правительство хаанай гадаадын хэрэгүүдэй министерствын нюуса архивуудые толилоо. Тиимэһээ араб оронууд империалистическэ гүрэнүүдэй мэхэтэ муухай колонизаторска политика тухай бодото юумые мэдэжэ абаа юм. Араб оронуудые Англи Франци хоёрой хоорондо хубааха тухай договор англо-французска колонизаторнуудай бүри 1915 ондо баталһаниинь толилогдоһон тэдэ документнүүдһээ элитэ болоо. Энэ договорой үндэһөөр Англи Франци хоёр дэлхэйн нэгэдэхи дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр өөһэдынгөө эзэрхэлгые арабска хэдэ хэдэн оронуудта—Сиридэ, Ливанда, Ирагта, Палестинэдэ бэхижүүлээ юм. Тиихэдээ тэдэниие захирха эрхэ дансатай болоһомди гэжэ шалтадаг байба. Захирха эрхэ абаха гээшэ империалистическэ гүрэнүүдэй колонизаторска политикые далдалһан ябадал мүн гэжэ 1919 ондо В. И. Ленин элирүүлэн сохёо һэн. Колони захирха эрхэ хубаан үгэхэ гээшэ хулгайлан, тонохо эрхэ хубаан үгэһэн ябадал мүн гэжэ В. И. Ленин бэшээ юм.

Октябриин революциин сүлөөрэлгын агуухэ үзэл бодол, гражданай дайнай фронтнууд дээрэ Улаан Армиин туйлаһан амжалтанууд, Россин заха хизаарнуудай дарлагданги арадуудые сүлөөлхэ талаар залуу Совет гүрэнэй хэһэн түрүүшын алхамууд Турцида, Иранда, Афганистанда болон араб оронууд дотор империализмда эсэргүү национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй тон ехээр дэбжэхэдэ туһалаа.

Турцида энэ тэмсэл тус ороной нилээд хубиие эзэмдэһэн гадаадын империалистнуудта эсэргүү зорюулагдаһан байгаа. Октябриин революциин илалта, Совет Россин политическэ болон моральна дэмжэлгэнь Турцида национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй урган хүгжэлгэдэ болон илалтада туһалаа. Турецкэ арадые сүлөөлхын түлөө гайхамшагта тэмсэлшэ Мустафа Кемаль (Ататюрк) гэгшын хүтэлбэри доро национальна буржуази энэ тэмсэлые толгойлһон юм.

Турецкэ арадай национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй илахын тулада Октябриин революциин ямар удхашанартай байһаниие Мустафа Кемаль һайн ойлгодог байба.

1919—1922 онуудта, тайлбарилан хэлэбэл, национальна бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө турецкэ арадай тэмсэлэй тон хүшэр хүндэ үедэ, манай орон тэрээниие сэгнэгдэшэгүй ехээр дэмжэһэн байха юм. Тиигэжэ шэнэ Турцитай бусадһаа урид дипломатическа харилсаа байгуулжа, «Хани барисаан, аха дүүгэй холбоо тухай» договор 1921 ондо баталаа бэлэй. «Империализмда эсэргүү тэмсэхэдээ хоорондоо эбтэ барисаатай байһанай» хоёр таланууд тус договор соо тэмдэглээ һэн. «Хани барисаан болон хамааралсахагүй тухай» договор 1925 ондо СССР Турци хоёрой хоорондо баталагдаһан байна.

Октябриин революци Иранда национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй хүгжэлгэдэ ехээр нүлөөлөө. 1920 оной хабар Иранска Азербайджанай главна город Тавризда болон тэрэнэй оршон тойрондо үргэн ниитэ арад зоной хабаадалгатай восстани болоо. Иранска Азербайджан тэмсэлдэ бодогшодой гарта хахад жэлһээ үлүү саг соо байба. Тиин английска империалистнуудай эмхидхэһэн контрреволюционно аашын эсэстэл восстани дарагдаа.

Колонизаторнуудай болон томо феодалнуудай эзэрхэлгэдэ эсэргүү тэмсэлдэ бодоһон Иранай арад Россидахи пролетарска революциин илалтые анхаралтайгаар хаража байба. Английска колонизаторнуудай хэды һаад хэбэшье һаань, манай орон Иран хоёрой хоорондо эбтэ харилсаанууд байгуулагдажа, 1921 оной совет-иранска договороор батадхагдаа. Энэ договор хадаа бүхы оронууд болон арадуудай тэгшэ эрхэ тухай Октябриин үзэл сурталай бодото бэелэл мүн.

Россида дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэнэй байгуулагдаһан ябадал, Дунда Азида английска интервентнүүдтэ эсэргүү хэһэн тэмсэлынь Афганистандахи национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй хүгжэлтэдэ туһалаа. 1919 ондо Афганистанай арад английска империалистнуудта эсэргүү сүлөөрэлгын дай хэжэ, афганска гүрэнэй бэеэ даанхай байдалые мэдэрхыень империалистнуудые баадхаа юм.

1919 оной май соо Совет правительство Афганистанай бэеэ даанхай байдалые бусадһаа урид мэдэрэн тооһон байха юм. 1921 оной февралиин һүүл багта советско-афганска договор баталагдаа. Тус договор Афганистанай түүхэдэ тэгшэ эрхэтэ түрүүшын договор мүн боложо, афганска гүрэнэй бэеэ даанхай уласхоорондын байдалые бэхижүүлгэдэ туһалаа.

Октябриин революциин нүлөөгөөр араб оронуудай үргэн ниитэ арад зон колониальна журамда эсэргүү тэмсэл хэжэ захалаа. Тус оронуудта национальна буржуазин, хүдэлмэришэн ангиин партинууд ябуулга хэжэ эхилээ, түрүүшын профсоюзна организацинууд бии болоо, сүлөөрэлгын түлөө хүдэлмэришэнэй эмхитэй тэмсэл эхилээ. Араб Зүүн зүгтэ империализмда эсэргүү хүсэтэ восстани эхилжэ, колониализмын үндэһэ һуурие муудхаа. Египедтэ, Сиридэ, Мароккодо национально-сүлөөрэлгын тэмсэл илангаяа үргэнөөр дэлгэрһэн байна.

Оршон мандаһан түрүүшынгээ үдэрнүүдһээ хойшо Советскэ социалистическэ гүрэн араб арадуудай сүлөөрэлтын тэмсэлые дэмжэнэ. Энээн тухай «Аль-Ахбар» гэдэг Ливанай газетэ иигэжэ бэшэнэ: араб национальна хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд «Октябриин социалистическэ революцида ехээр найдажа, национальна асуудалнуудаа шиидхэхэ хэрэгтээ туһаламжа абахабди гэжэ хэлсэдэг байгаа. Араб түрүү уранзохёолшод болон эрдэмтэд социалистическэ революцие түрүүшын үеһөө хойшо ехэ хүхюу баяртайгаар амаршалдаг байгаа. Тэдэнэй найдабарие Октябриин революциин ашаар тогтоһон хүдэлмэришэн, таряашанай гүрэнэй харюулһыень Советскэ Союзай бүхы түүхэ дээрэһээ харагдана.

Арабска арадуудай бэеэ тодорхойлхо эрхые эрид шууд дэмжэхэ зуураа, СССР-эй правительство 1926 ондо Саудовско Аравиин бэеэ даанхай байдалые бусадһаа урид мэдэрэн тооһон, мүн тэрэ үедэ гүрэнэйнгөө бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэхэдэнь Йемениие дэмжэһэн байха юм. Эб найрамдал болон худалдаа наймаан тухай советско-йеменскэ договор 1928 ондо баталагдаа.

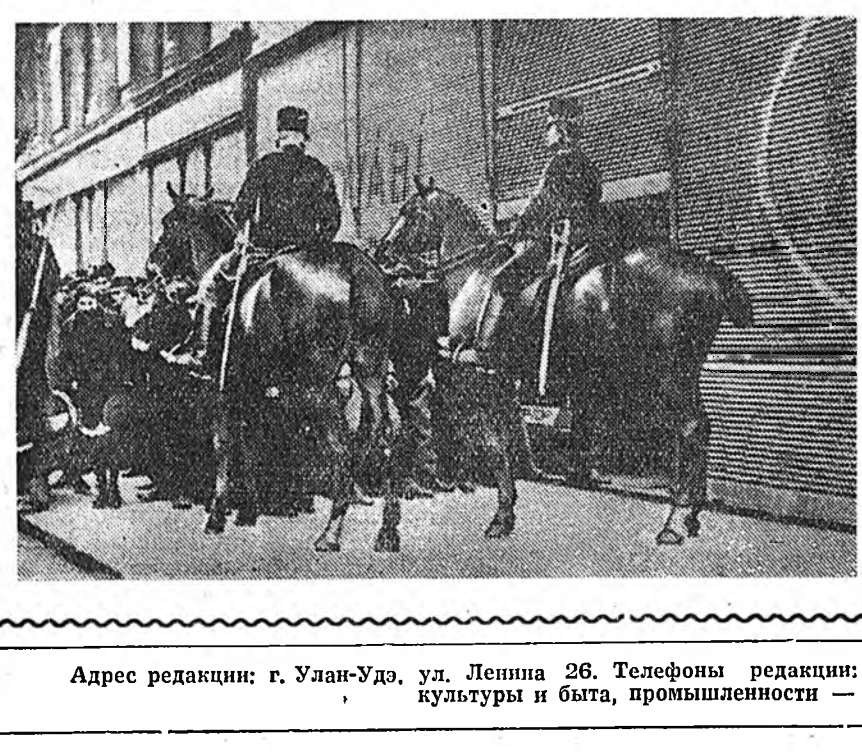
Дүтын, Дунда Зүүн зүгэй арадуудта Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин тон ехэ удхашанартай байһыень харуулһан түүхын зарим баримтанууд иимэ байна. Октябриин революци колониальна дарлалтада эсэргүү, эрхэ сүлөө болон социальна хүгжэлтын түлөө тэмсэлдэнь тэдэ арадуудта хүсэ зориг олгожо, Совет гүрэн тэдэнэй үнэн ханинь болоо юм.

**

Агуухэ Октябрьһаа хойшо үнгэрһэн дүшэн жэл соо бүхы дэлхэй дээрэ хэды ехэ хубилалта болоо гээшэб! Дүтын, Дунда Зүүн зүгшье танигдашагүй болоо. Колонинуудай, бэеэ даанхай бэшэ оронуудай байһан газарта бэеэ даанхай хэдэ хэдэн гүрэнүүд бии болоо.

Дүшэн жэлэй саада тээхидэл адляар, Дүтын, Дунда Зүүн зүгэй арадууд Совет гүрэниие эрхим хани гэжэ тоолоно, бэрхэшээл тохёолдоһон сагта туһалха гэжэ мэдэнэ.

Ф. Сейфуль-Мулюков.

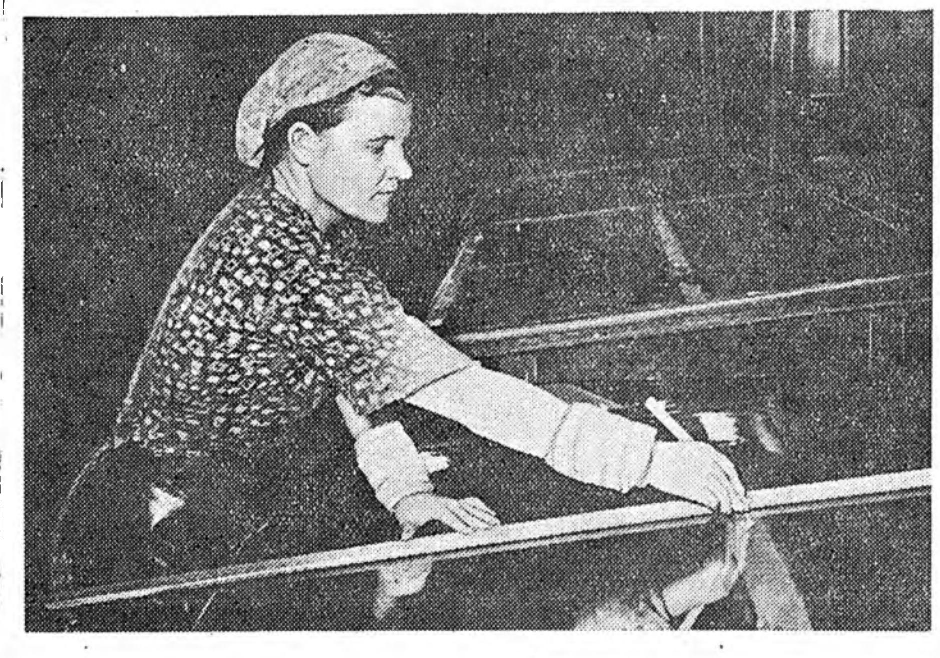

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 1917 ондо Россида илаһан ушар дэлхэйн бусад оронуудай ажалшан түмэнэй хүсэл зоригые бадаруулаа. Дэлхэйн бүмбэрсэгэй алишье хубида национальна-сүлөөрэлгын тэмсэл бүри хүсэтэйгөөр дэлгэрээ. 1918 ондо Австри-Венгридэ туйлай ехэ демонстрацинууд, забастовконууд болоһон юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Прагада Водичково үйлсэдэ тиихэдэ болоһон забастовко харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

Манай республикын һонин

Улан-Удын шэлэй механизированнэ заводой хүдэлмэришэн Ф. И. Шеметова Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ мүрысэхэ зуураа, даалгабаряа үдэр бүри 150—160 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэл отологшо Федосья Ивановна Шеметова ажаллажа байна.

Л. Хайдуровай фото.

Артистнуудай уулзалга

Республиканска интернат-һургуулиин һурагшад Агуухэ Октябриин революциин 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан Бурят-Монгол драмын артистнуудтай уулзалга хэһэн байна. Һурагшанар артистнуудые хүндэтэйгөөр угтаа. Һүүлээрнь артистнууд үгэ хэлэжэ, өөһэдынгөө творческо ажэл хүдэлмэри тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө. Жэшээнь, Бурят-Монгол драмын театрын ахалагша режиссёр Шагжин театрын улам хүгжэжэ байһан тухай хэлээд, артистнуудай урда ямар зорилто табигданаб гэхэ мэтэ асуудалнуудта харюусаһан байна. Мүн РСФСР-эй болон БМАССР-эй габьяата артистнууд Найдан Гендунова, Шойжинима Генинов болон Владимир Халматов үгэнүүдые хэлэһэн байна. Багшанарай коллективэй зүгһөө түрэлхи хэлэнэй багша Хандама Дугаровна Дамдинова артистнуудые амаршалаад, 1959 ондо болохоёо байгаа Бурят-Монголой искусство ба литературын декадада амжалта туйлахыень хүсэһэн байна. Һурагшадай зүгһөө 9-дэхи классай һурагша Д. Дашиева үгэ хэлэхэ зуураа, артистнуудые советскэ һурагшанарай образ харуулһан зүжэг һаяар табихыень хүсэбэ. Һүүлээрнь артистнууд «Будамшуу», «Түрүүшын жэл», «Сэсэгмаа» гэжэ зүжэгүүдһөө отрывогуудые харуулжа, һурагшадые баясуулаа.

Ф. Хайдапов.

„Байгалай толон“ журналай ээлжээтэ номер

Бурят-Монголой АССР-эй Уранзохёолшодой союзай, Культурын министерствын орган болохо «Байгалай толон» гэжэ журналай ээлжээтэ, 4-дэхи номер бурят-монгол хэлэн дээрэ һаяхан хэблэгдэжэ, уншагшадта эльгээгдэбэ.

Энэ журналай эхиндэ Хоца Намсараевай «Баян таряан» гэжэ шүлэг оронхой. Константин Седых гэгшын бэшэһэн «Эхэ нютаг» гэжэ романай түгэсхэл, Николай Дамдиновай «Талын дуун» гэжэ шүлэг, Жамьян Балданжабонай гурбан рассказууд, Данри Хилтухинай шүлэгүүд ба бусад зохёол энэ номерто толилогдонхой.

Энэдхэгэй мэдээжэ поэт Камакхи Прасад Чаттерджи гэгшын «Наранай орожо байхада», «Уйтай үдэшэ», «Гурбан» гэһэн шүлэгүүдэй хэблэлдэ ороһые тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

«Арадай аман зохёолһоо» гэһэн бүлэг соо монгол, хитад онтохонууд, тэрэшэлэн А. Тороевой хоёр үльгэр бии,

«Түрэл хизаараарнай» гэһэн бүлэг соо А. Шадаевай, А. Святогорой тэмдэглэлнүүд оронхой.

М. Андоверовэй «Дарагдаагүйшүүл», Д. Варгановай «Шэрэм шудхагшадай баатаршалга» ба бусад материалнууд «Совет засагай түлөө» гэһэн бүлэг соо толилогдонхой.

Публицистикэ соо Р. Шниперэй, М. Бандманай бэшэһэн «Бурят-Монголой промышленность дүшэн жэл соо» гэһэн статья оронхой.

«Хилын саана» гэһэн бүлэгтэ «Энэдхэгээр аяншалга» гэжэ Г. Кунгуровай замай тэмдэглэл бии.

Критикэ ба библиографи соо «Бурят-Монголой шүлэг найруулга тухай» гэһэн В. Золхоевой статья толилогдонхой.

Гадна, тус номерто соёл культурын элдэб һонинууд тухай хэлэгдэнэ.

Журналай энэ номер уранзурааашад А. Окладниковай, Н. Головановай, Ф. Балдаевай, В. Беляевай зурагуудаар шэмэгдэнхэй.

П. Попович.

ЖЭЛЭЙНГЭЭ ДААЛГАБАРИ 9 ҺАРА СОО

Октябриин революциин 40 жэл[...] ойн хүндэлэлдэ социалистичес[...] мүрысөөндэ оролсоод; Иволгын [...] магай «Кожевник» гэжэ пром[...] тель ажалай үндэр амжалта туй[...] ба. Энэ артелиин коллектив 9 [...] рын туршада жэлэйнгээ даалгаба[...] 100,8 процент дүүргэжэ, респуб[...] ка соогоо түрүү һуури эзэлээ.

Хаатанха даралгын цехын залу[...] шуул өөһэд хоорондын мүрысөө[...] түрүүлжэ ябана. Комсомолка[...] Кошерикина, Алексеева гэгшэд [...] бүхэндэ халаанайнгаа даалгаба[...] 150—170 процентһээ доошо бэш[...] дүүргэдэг юм. Артелиин комсо[...] лой эхин организациин секрет[...] В. А. Бурлаков шалгагшаар хү[...] хэ зуураа даалгабарилаа ехэ [...] рюусалгатайгаар хандана. Тии[...] һээ артелиин үйлэдбэрилһэн [...] дукци хододоо һайн шанар[...] байдаг.

Мүрысөөндэ түрүү һуури эзэ[...] ябаһан эдэ комсомолшуу[...] ВЛКСМ-эй айком магтаалай [...] даһаар шагнахыень ВЛКСМ[...] Обкомдо зууршалба.

Н. Романов.

Загаһа үсхэбэрилгэтэй танилсаба

Доржи Банзаровай нэрэмжэ[...] пединститудай биологическа [...] культедэй II-дохи курсын студе[...] нэр Кабанскын загаһа үсхэбэр[...] гын заводто экскурсяар ошожо, [...] водой лаборатори, цехүүдээр [...] жа, загаһа үсхэбэрилгэтэй танил[...] ба.

Намартаа загаһанай түрэһэ ис[...] ственнаар гаргажа абаад, май[...] рын дүүрэтэр тусхай аппарат [...] байлгажа, түрэһэнэй болбосор[...] уһа руу табидаг аргатай танил[...] Түрэһэтэй энэ аппарат соо уһан [...] һалгаряагүйгөөр һэлгэгдэжэ [...] даг. Искусственна аргаар түр[...] абажа, омоли үсхэбэрилхэдэ [...] гаалида байжа үрэжэһэндэ ор[...] доо хоролто багатай юм гэжэ [...] дентнэр ойлгобо.

Амурай һалбарга загаһанай [...] лэнгэ ба Галуута нуур соо үр[...] дэжэ байһан тухай, Байгал[...] омоли, хилмэ, ялаагана гэхэ [...] загаһа лаборатори соо хараа. Ие[...] жэ студентнэр загаһа үрэжүү[...] аргатай танилсаа.

Ш. Базаров.

Эдеэ хоолой шэнэ магазин

Заиграйн сельпо (түрүүлэгшэ Г. Тютрин) тон һайн тухеэрэлтэ[...] эдеэ хоолой томохон магазин [...] хан нээбэ. Энэ магазиндань ко[...] сагай зүйл, загаһа, элдэб консе[...] нүүд; өөхэ тоһон, кондитерскэ [...] нүүд бии.

Магазин үдэр бүхэндэ хүдэл[...]

А. Шергин.

ХИЛЫН СААНАҺАА

СССР-эй Оборонын министр маршал Г. К. Жуковай Албанида ерээд байһан тухай

Тиранада митинг болобо

ТИРАНА, октябриин 24. (ТАСС). Советскэ Союзай Маршал СССР-эй оборонын министр Г. К. Жуковай Албанида ерээд байһантайнь дашарамдуулан Тиранада мүнөөдэр олон зоной хабаадалгатай митинг болоо.

Албаниин ажалай партиин ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Энвер Ходжа, Министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ Мехмет Шеху, арадай суглаанай президиумэй түрүүлэгшэ, Албаниин ажалай партиин центральна комитедэй политбюрогой гэшүүн Хаджи Леши маршал Г. К. Жуковтай сугтаа митингын трибунада гаралсаа.

Албаниин Арадай республикын министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ Мехмет Шеху амаршалгын үгэ хэлээ.

Советскэ Союзтай хани барисаатай байһанайнгаа ашаар лэ эдэ бүхы амжалта туйлажа байһанаа албан арад һайн мэдэнэ гэжэ Мехмет Шеху мэдүүлээ.

Удаань маршал Г. К. Жуков митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

М. Шеху, Г. К. Жуков гэгшэдэй үгэ хэлэхэдэ хүнүүд олон дахин альга ташаа.

ОМАНДА ХЭГДЭЖЭ БАЙГАА АНГЛИИН ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКЭ ДАЙЕ БОЛЮУЛХЫН ТҮЛӨӨ

КАИР, октябриин 23. (ТАСС). «Оманда эсэргүү хэгдэжэ байһан Англиин империалистнуудай дайе болюулаял гэжэ уряалан, Оманай имам дэлхэйн эрхэ сүлөөтэ, эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудта хандаба» гэжэ Каирта байдаг Оманай түлөөлэгшэ мэдүүлээ. Эндэ хэгдэжэ байгаа сэрэг дайе болюулха гээшэ бүхы хүн түрэлтэнэй уялгань мүн гэжэ хандалга соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Англиин сэрэгэй самолёдууд Оманай газар дайдые зэрлиг муухайгаар бомбодожо, гэр байрануудые һандаргана, буу зэбсэггүй амгалан зониие олоорнь алана гэжэ Оманай түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Англиин авиаци хадалиг нютагуудта оршодог һуурин газарнуудые үнэһэн тоборог болоторнь бомбодоно.

Элдэб нютагуудай, илангаяа Джебель Аль-Ахдар нютагта һуугшадые Англиин сэрэг хатуу шэрүүнээр хэһээнэ.

Энэ нютагта Оманай зэбсэгтэ хүсэнүүд болон Англиин сэрэгэй хоорондо шанга тулалдаан болоо гэжэ мэдээсэгдэнэ. Оманай патриодууд эндэ ябажа байһан Англиин сэрэгэй автомобильнуудта доБтолжо, дайсаниие хохидолдо оруулаа.

СИРИИН ПРЕМЬЕР-МИНИСТРЫН МЭДҮҮЛГЭ

ДАМАСК, октябриин 25. (ТАС[С]). Сириин премьер-министр Са[...] Асали гэгшэ Сириин хилые Аме[...] кын самолёдуудай дабан ор[...] тухай мэдээсэл тушаа үгэ хэлэх[...] хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ иигэжэ [...] дүүлээ:

Ямаршье самолёдууд ниидэн[...] жо байг, Турциин сэрэгүүд м[...] хилэ шадар сугларжашье байг, [...] дэнэрые айлгахагүй. Манай [...] зүб хэрэг хархисуудай ямар[...] хүсэнһөө һүртэй юм.

Вашингтондо Англи Амер[...] хоёрой хоорондо хэлсээ[...] болоно

ВАШИНГТОН, октябриин [...] (ТАСС). Макмиллан Даллес [...] рой зүблөө хэһэнэй һүүлээр пр[...] дент Эйзенхауэр, премьер-мин[...] Макмиллан, гүрэнэй секре[...] Даллес, гадаадын хэрэгүүдэй [...] нистр С. Ллойд гэгшэд мүнө[...] сагаан байшанда уулзаа. Уд[...] сагаан байшангай мэдүүлгэ т[...] логдобо. Тэрээн соонь иигэжэ хэ[...] дэнэ: США-гэй, Англиин «хүсэ[...] далые нэгэдүүлжэ, ашагтай [...] наар сугтаа ашаглаха» арга за[...] тухай асуудалнууд уулзалгын [...] зүбшэн хэлсэгдээ.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00566. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 5712